

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

**Regulace a export zbraní do rozvojových
zemí na případu České republiky**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Olomouc 2015

Kristýna SVOBODOVÁ

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím dostupné odborné literatury, právních předpisů a za odborné pomoci vedoucí práce. Použitou literaturu uvádím v seznamu zdrojů na konci práce.“

V Olomouci 19. března 2015

Abstrakt

V bakalářské práci „Regulace a export zbraní do rozvojových zemí na případu České republiky“ jsem se věnovala regulacím exportu zbraní, a vývozu konvenčních zbraní typu ML 1 – 10, vyjma ML 7, do rozvojových zemí. Práce je zaměřená na nejdůležitější regulace, které ovlivňují český vývoz zbraní do rozvojových regionů, zkoumala jsem jejich smysl vzniku – čemu mají být nápomocné a jak ovlivňují vývoz. Závěrem práce je výzkum, díky kterému jsem zjistila, jak se v průběhu let změnil vývoz jmenovaných kategorií konvenčních zbraní.

Klíčová slova: obchod se zbraněmi, regulace exportu, konvenční zbraně, rozvojové země, Česká republika

Abstract

In the Bachelor's thesis „Regulation and arms export into developing countries in the case of the Czech Republic“ I dealt with arms export regulations and export of conventional arms model ML 1 – 10, except ML 7 into developing countries. The thesis focuses on the most important regulations, which affect Czech arms exports into developing regions. I study the point of their commencement – whether they are helpful and how they affect the export. The thesis is concluded by a research, which helped me find out how the export of above mentioned categories of conventional arms changed through the years and whether the export is high or not.

Key words: arms trade, export regulations, conventional arms, developing countries, the Czech Republic

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí Mgr. Lence Duškové za odborné vedení a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Seznam obrázků.....	8
Seznam tabulek.....	8
Seznam zkratk.....	9
Úvod a cíle práce	13
1. Definice	15
1.1. Předmět obchodu	15
1.1.1. Vyvážený vojenský materiál	15
1.1.2. Český seznam vojenského materiálu do roku 2009.....	16
1.2. Obchodník.....	19
1.3. Rozvojová země.....	19
2. Regulace exportu zbraní.....	21
2.1. Zákon č. 38/1994	21
2.2. Společný postoj Rady 2008/944/SZBP.....	22
2.2.1. Osm kritérií Kodexu	24
2.3. Dokument OBSE	31
2.4. Společný postoj Rady 2003/468/SZBP.....	32
2.5. Wassenaarské ujednání	32
2.6. Smlouva o obchodu se zbraněmi	33
2.7. Závěr	34
3. Základní rámec kontroly ČR.....	36
3.1. Role ministerstev	36
3.1.1. Ministerstvo průmyslu a obchodu	36
3.1.2. Ministerstvo vnitra České republiky	38
3.1.3. Ministerstvo obrany České republiky.....	38
3.1.4. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.....	39
3.2. Generální ředitelství cel	39

4. Zákazy vývozu zbraní	41
4.1. Zbrojní embarga.....	41
4.2. Zákaz protipěchotních min a kazetové munice.....	47
5. Obchod s konvenčními zbraněmi v praxi.....	48
Závěr.....	60
Zdroje	62
Příloha 1 Rozvojové země Asie	70
Příloha 2 Rozvojové země Afriky, Ameriky a Evropy	71

Seznam obrázků

Obrázek 1 Rozvojové země.....	20
-------------------------------	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 Seznam vojenského materiálu	17
Tabulka 2 Osm kritérií Kodexu	25
Tabulka 3 Embarga 2005 – 2009.....	43
Tabulka 4 Embarga 2010 – 2013.....	45
Tabulka 5 Export zbraní do Asie.....	50
Tabulka 6 Export zbraní do Afriky a Ameriky	52
Tabulka 7 Hodnoty vývozu do regionů Asie (v eurech)	55
Tabulka 8 Hodnoty vývozu do regionů Ameriky a Afriky (v eurech)	55
Tabulka 9 Hodnoty vývozu do regionů Asie (v eurech) graficky	56
Tabulka 10 Hodnoty vývozu do regionů Ameriky a Afriky (v eurech) graficky.....	56
Tabulka 11 Vývoz do rozvojových a rozvinutých zemí.....	57
Tabulka 12 Vývoz do rozvinutých a rozvojových zemí v procentech	58

Seznam zkratek

ATT – Smlouva o obchodu se zbraněmi

CS ČR – Celní správa České republiky

ČR – Česká republika

ČÚZZS – Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva

ELIS MPO – Elektronická Licenční správa Ministerstva průmyslu a obchodu

EU – Evropská unie

GŘC - Generální ředitelství cel

HDI – Index lidského rozvoje

MF ČR – Ministerstvo financí České republiky

ML – označení pro kategorii zbraní ve Společném vojenském seznamu Evropské unie

MO ČR – Ministerstvo obrany České republiky

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

NATO – Severoatlantická aliance

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN – Organizace spojených národů

RLZ – Ruční a lehké zbraně

SIPRI - Stockholm International Peace Research Institute

SVM – označení pro kategorii zbraní ve vnitrostátním Seznam vojenského materiálu

UNDP – Rozvojový program OSN

WA – Wassenaarské ujednání

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna SVOBODOVÁ**
Osobní číslo: **R12318**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **REGULACE A EXPORT ZBRANÍ DO ROZVOJOVÝCH
ZEMÍ NA PŘÍPADU ČESKÉ REPUBLIKY**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je popsat regulaci exportu zbraní, z ní vyplývající závazky pro Českou republiku a dále český obchod s konvenčními zbraněmi s důrazem na množství a druh vyvezeného materiálu do konkrétních rozvojových zemí.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lenka Dušková**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **7. května 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. dubna 2015**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2014

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- BROMLEY, Mark, COOPER Neil a HOLTOM Paul. The UN Arms Trade Treaty: arms export controls, the human security agenda and the lessons of history. *International Affairs*. 2012, roč. 88, č. 5, s. 1029-1048. DOI: 10.1111/j.1468-2346.2012.01117.x.
- VALENTI, Maria, MTONGA Robert, GOULD Robert a CHRIST Michael. The Arms Trade Treaty (ATT): A public health imperative. *Journal of Public Health Policy*. 2014, roč. 35, č. 1, s. 14-25. DOI: 10.1057/jphp.2013.49.
- WOOLF, Amy F., NIKITIN, Mary Beth a KERR, Paul K. Weapons Elimination Conventions. Congressional Research Service: Report. 2013, s. 48-58.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2012. 2012[cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <http://download.mpo.cz/get/35863/55209/602908/priloha001.pdf>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2011. 2011[cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <http://download.mpo.cz/get/35863/52477/591018/priloha001.pdf>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní. 2011 [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_odzbrojeni/Ministerstvo_zahranicnich_veci_Ceske_republiky.Wassenaarske_ujednani.2006,2014 [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu
- WOLF, Kevin J. Wassenaar Arrangement 2011 Plenary Agreements Implementation: Commerce Control List, Definitions, New Participating State (Mexico) and Reports. *Federal Register*. 2012, roč. 77, č. 127, s. 39354-39383.
- EFRAT, Asif. Toward Internationally Regulated Goods: Controlling the Trade in Small Arms and Light Weapons. *International Organization*. 2010, roč. 64, č. 1, s. 97-131. DOI: 10.1017/S0020818309990257. Wassenaar Arrangement. Best Practice Guidelines for Exports of Small Arms and Light Weapons (SALW). 2007 [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <http://www.wassenaar.org/guidelines/index.html>

Úvod a cíle práce

Z dlouhodobého hlediska dochází k nárůstu vyváženého vojenského materiálu z České republiky. Potvrzují to dřívější výroční zprávy Ministerstva zahraničních věcí České republiky a dnes již výroční zprávy Ministerstva průmyslu a obchodu a také výroční zprávy EU, které ČR poskytuje informace o svých vývozech. Žádná z výročních zpráv však nerozlišuje vývoz do rozvojových anebo rozvinutých zemí. Dělí vývozy zbraní pouze dle světových regionů, ke kterým přiřazuje celkové hodnoty vývozu. V případě Evropské unie jsou kromě rozdělení do jednotlivých regionů vývozy děleny ještě do jednotlivých kategorií vojenského materiálu a k nim až jsou následně přiřazovány číselné hodnoty. Dochází tedy k nárůstu vývozu konvenčních zbraní i do rozvojových zemí? Jak je regulován export zbraní do rozvojových oblastí? Z předchozích dvou otázek vyplývá i samotný cíl práce.

Cílem mé práce je popsat regulace exportu zbraní a dále český obchod s konvenčními zbraněmi s důrazem na množství a druh vyvezeného materiálu do konkrétních regionů.

V první kapitole se věnuji definování, kdo jsou obchodníci s vojenským materiálem, co je to rozvojová země - kam se tedy vyváží, a co jsou konvenční zbraně, které se exportují. Další kapitola už slouží k popisu regulací exportu. Regulacemi nazývám vnitrostátní, unijní a mezinárodní pravidla, která různým způsobem regulují obchod a určují, kam, kolik a zda bude materiál vyvezen. V textu se věnuji jejich významu pro obchod se zbraněmi v souvislosti s rozvojovými zeměmi. Po regulacích následuje popis rolí ministerstev a Celní správy, které hrají v exportu také významnou roli. Protože ministerstva rozhodují o vývozu zbraní na základě stanovených pravidel a Celní správa kontroluje, zda vývozci dodržují rozhodnutí ministerstev. Předposlední část práce je věnována zákazům exportu zbraní, které nesmí být opomenuty, protože jsou také regulacemi. Popisují embargo a dva zákazy konvenčních zbraní – protipěchotních min a kazetové munice, které nesmí být používány z důvodu zabíjení civilního obyvatelstva. Z předchozích třech kapitol budeme moci vyvodit, zda je pravděpodobné, aby byl vývoz v rozporu s regulacemi. Poslední kapitola zkoumá obchod s konvenčními zbraněmi do rozvojových regionů konkrétně. A obsahuje informace o regionech, druhu a množství vyvezeného materiálu.

Během vypracování práce jsem využila metodu rešerše a následně kompilace. Zdroje jsou čerpány z internetu, jedná se o odborné články, výroční zprávy, příspěvky ministerstev a legislativní dokumenty. Literatura byla jak v českém, tak anglickém jazyce a všechna data

byla analyzována a později došlo k jejich syntéze. Práce je převážně popisného charakteru, poslední kapitola práce je založena na vlastním bádání, které přináší nové výsledky.

Z důvodu nedostatku prostoru, nebyly do hloubky diskutovány z regulací vyplývající závazky pro Českou republiku, které byly zahrnuty v původním znění cíle práce. A dále nebyly ve výzkumu debatovány jednotlivé rozvojové státy, ale regiony, do kterých jsou státy řazeny podle Ministerstva zahraničních věcí České republiky a Ministerstva průmyslu a obchodu, a to z důvodu, že výzkum by byl příliš komplikovaný a nebylo by možné se zaměřit na všechny rozvojové státy a tak by nemohla být zodpovězena výzkumná otázka. Posledním limitem práce jsou data, která jsou zaznamenána ve všech číselných tabulkách - o vývozu zbraní nebo embargích. Data byla zkoumána v časových horizontech, pro které byly dostupné informace.

1. Definice

Abychom mohli plynule pracovat s textem, definujeme několik pojmů, se kterými se budeme setkávat nejčastěji a které jsou nezbytné ke správnému chápání všech detailů. Prvním z nich je *konvenční zbraň*, další *obchodník* a nakonec *rozvojová země*.

1.1. Předmět obchodu

Obecně je předmětem obchodu zboží nebo služba, kterou si platíme ve snaze uspokojit svoje potřeby. Pro nás je aktuální zboží - hmotný statek, přesněji *zbraň*.

Zbraní je každý předmět, který použijeme za účelem zranění živé bytosti nezávisle na tom, k čemu byl určen při své výrobě. Běžně je ale zbraň to, co bylo vyrobeno právě s důrazem na ranivý účinek. Zbraně můžeme dělit do několika skupin, nás zajímá výhradně skupina konvenčních zbraní (Ministerstvo vnitra, 2015).

Zjednodušeně bychom mohli konvenční zbraně definovat jako ty zbraně, které bychom nemohli zařadit mezi toxické, chemické nebo jaderné. Konvenční zbraně jsou všechny zbraně pozemní, vzdušné nebo na vodu uzpůsobené, vyjma těch, které obsahují jakoukoliv výše zmíněnou látku. (Nuclear and Conventional Weapons, 2015) Jedná se převážně o explozivní zbraně, ačkoliv konvence OSN o konvenčních zbraních pod tento pojem zahrnuje i oslepující lasery a zápalné zbraně.

Vyjmenovávat všechny existující konvenční zbraně by bylo nekonečné a pro tuto práci, jak vyplynulo z úvodu, zbytečné, nám postačí znát pouze kategorie konvenčních zbraní. Proto si nyní představíme Společný vojenský seznam Evropské unie, který nám přiblíží všechny kategorie konvenčních zbraní, které podléhají kontrole v zemích Evropské unie a tedy České republice, a jejichž vývoz je pravidelně kontrolován a hodnoty exportu pečlivě zaznamenávány. Důležitost pochopení jaké jsou konvenční zbraně, respektive kategorie, bude důležité v závěru práce, kdy budeme dělat analýzu vývozu skupin některých konvenčních zbraní.

1.1.1. Vyvážený vojenský materiál

Společný vojenský seznam Evropské unie, dále jen Společný seznam, byl přijat 13. června 2000 Radou EU. (Rada Evropské unie, 2008) Jedná se o seznam politicky závazný pro všechny státy Evropské unie, rozdělený do 22 kategorií, které se značí jako **ML** nebo **CML**.

Je v něm vypsán materiál, který při prodeji podléhá státní a mezinárodní kontrole. Jako i další nástroje pro kontrolu vojenského materiálu, i tento je nutné postupně měnit a přizpůsobovat ho. Naposledy tomu tak bylo 27. února 2012, kdy došlo k aktualizaci Společného vojenského seznamu Evropské unie z 21. února 2011 (Rada EU – Společný vojenský seznam Evropské unie, 2012). Nástrojem seznam nazýváme, protože určuje, které zbraně budou kontrolovány.

V každém státě se kontrolní úřady zaměřují nejen na tento Společný seznam, ale také na *vnitrostátní Seznam vojenského materiálu*. Závaznost Společného seznamu neznámá, že by kontrole musely podléhat pouze zbraně v něm obsažené, ale stát se může rozhodnout, že kontrole budou podléhat i další zbraně a vybavení, které nejsou součástí Společného seznamu. Státy nejsou povinny mít materiál ve vnitrostátním seznamu rozdělené do totožných skupin, v jakých jsou ve Společném seznamu. Přesto považují za efektivnější a praktičtější, aby se seznamy shodovaly. Práce mezi jednotlivými státy je potom rychlejší a praktičtější, protože ČR každoročně předává Evropské unii informace o vývozech vojenského materiálu.

Materiál, který podléhá kontrole v ČR, byl rozdělen na rozdíl od toho Společného seznamu do 24 kategorií. Jejich značením bylo **SVM**, nyní se někdy může značit **SVMe**. Společný seznam měl dlouhého trvání, byl stanoven už zákonem č. 38/1994 Sb. Od 1. října 2009 se stal platným nový seznam, upravený vyhláškou č. 332/2009 Sb., přizpůsobený více Společnému seznamu a kategorizovaný do 22 skupin. Přibližme si ale obě formy českých seznamů a ukažme si rozdíly.

1.1.2. Český seznam vojenského materiálu do roku 2009

Český seznam vojenského materiálu do roku 2009 vypadal následovně. Byl se Společným seznamem shodný až do kategorie 11. V kategorii 12 je odchylka, český seznam pod ní má *Fotografická a elektrooptická zobrazovací zařízení* (SVM 12), EU *Systémy zbraní s kinetickou energií* (SVM 23=ML 12), které v Česku jsou až pod číslem 23. Další odlišnost je pod kategorií číslo 15. My tam řadíme pouze *Vojenská infračervená zařízení, tepelně zobrazující a obraz zesilující zařízení* (SVM 15=ML 15), EU tam krom toho přidává ještě *Fotografická a elektrooptická zobrazovací zařízení* (SVM 12=ML 15), a *Elektricky spouštěné uzávěry fotochromického nebo elektrooptického typu* (SVM 20) patřící do české kategorie 20. Dále pod kategorií 18, kam řadíme *Výrobní zařízení* (SVM 18) a *Technologie* (SVM 18=ML 22), EU řadí pouze první jmenované zboží a druhé řadí až do 22. *Kryogenní a "supravodivá" zařízení* z kategorie SVM 19 se v EU řadí do ML 20, *Systémy zbraní směřované energie* ze

skupiny SVM 21 jsou v evropské ML 19, *Programové vybavení SVM 22* ale v Evropě ML 21, a *Služby SVM 24* ale ve Společenství ML 22 (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

V poslední části práce budeme zkoumat vývozy zbraní, budeme používat pouze zkratky, proto je nutné vědět, co znamenají. Následující tabulka zjednodušeně shrne poslední odstavec.

Tabulka 1 Seznam vojenského materiálu

SVM	Položky seznamu vojenského materiálu	ML
SVM 1	Zbraně a jejich speciálně konstruované součásti	ML 1
SVM 2	Velkorážová výzbroj nebo zbraně a vrhače a jejich speciálně konstruované součásti	ML 2
SVM 3	Střelivo a jeho speciálně konstruované součásti	ML 3
SVM 4	Bomby, torpéda, rakety a střely a jejich speciálně konstruované součásti	ML 4
SVM 5	Systémy a podsystémy řízení palby a jejich speciálně konstruované součásti	ML 5
SVM 6	Vozidla	ML 6
SVM 7	Toxikologické prostředky	ML 7
SVM 8	Vojenské výbušniny a paliva	ML 8
SVM 9	Válečná plavidla	ML 9
SVM 10	Letadla a vrtulníky	ML 10
SVM 11	Elektronická zařízení speciálně konstruovaná pro vojenské použití	ML 11
SVM 12	Fotografická a elektrooptická zobrazovací zařízení	ML 15
SVM 13	Speciální pancéřové materiály	ML 13
SVM 14	Speciální zařízení pro vojenský výcvik	ML 14

SVM 15	Vojenská infračervená zařízení, tepelně zobrazující a obraz zesilující zařízení	ML 15
SVM 16	Výkovky, odlitky a polotovary	ML 16
SVM 17	Různé materiály	ML 17
SVM 18	Výrobní zařízení	ML 18
	Technologie	ML 22
SVM 19	Kryogenní a "supravodivá" zařízení	ML 20
SVM 20	Elektricky spouštěné uzávěry fotochromického nebo elektrooptického typu	ML 15
SVM 21	Systémy zbraní směrované energie	ML 19
SVM 22	Programové vybavení	ML 21
SVM 23	Systémy zbraní s kinetickou energií	ML 12
SVM 24	Služby	ML 22

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009

Jak bylo naznačeno, v roce 2009 vznikl nový seznam vojenského materiálu, ten se shoduje se Společným seznamem. Zároveň byl také prezentován podrobněji, proto je možné z *Výroční zprávy o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2009* vyčíst, co přesně pod jednotlivé pojmy patří (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009).

Později v závěru práce budeme zkoumat vývozy komodit kategorie 1 – 10, vyjma 7 – ta není konvenční zbraní, do rozvojových zemí. To nám bude umožněno díky povinnosti ČR podávat informace Evropské unii o přesných vývozech do konkrétních zemí, s konkrétními číselnými údaji, kterými jsou počet licencí a cena. Evropská Unie je později zveřejňuje ve výročních zprávách EU, stejně jako ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, které se snaží o zvyšování transparentnosti zpřístupněním informací všem občanům ČR na internetu v českém jazyce.

1.2. Obchodník

Jak je obecně známo, obchodníkem je kupující a prodávající. V roli prodávajících máme v ČR všechny výrobce a distributory vojenského materiálu, kterým je dle zákona č. 38/1994 Sb. vydáno povolení a licence k prodeji (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2005). Ale jen v případě, že se jedná o právnickou osobu se sídlem na území České republiky (Česká republika, 1994)

Kupujícími jsou ve většině případů ozbrojené složky státní správy rozvojových nebo rozvinutých zemí – armáda, letectvo, námořnictvo; bezpečnostní složky – policie, státní správa; v dalších případech to mohou být i jiní odběratelé – například sběratelé (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2005).

1.3. Rozvojová země

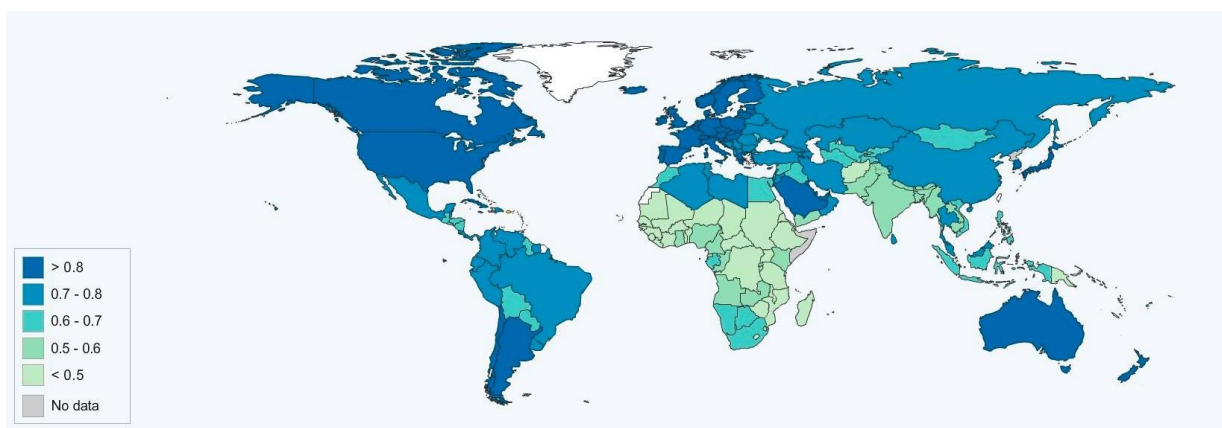
Mezi rozvojové země patří všechny státy s nízkou úrovní socioekonomického rozvoje – například s nízkou mírou gramotnosti, vysokou chudobou, špatným zdravotnictvím. Jejich hospodářství je převážně založeno na zemědělství, disponují špatnou konkurenceschopností na globálním trhu. Není formulována jen jedna definice rozvojové země, proto nyní obhájím, na jakém základě jsem zvolila definici rozvojové země pro svoji práci, a tedy s jakými zeměmi budu pracovat. A protože regulace exportu zbraní nejsou buď pro rozvojové, nebo rozvinuté země, ale pro všechny bez výjimky, není třeba hledat definici rozvojové země, jak ji definuje vláda České republiky.

Existuje několik organizací, které rozvojové země rozdělují do skupin. Mně osobně jako rozvojáři je nejbližší dělení zemí podle UNDP, který využívá socioekonomický ukazatel – Index lidského rozvoje (HDI). (United Nations Development Programme, 2010) Ve zkratce si HDI představíme.

Index lidského rozvoje se snaží přiblížit a číselně ukázat kvalitu lidského života na základě informací o očekávané délce života při narození, průměrném počtu let školního vzdělání, očekávaném počtu let školního vzdělání a hrubém národním důchodu na osobu. HDI je číselný údaj pohybující se v rozmezí od 0 do 1. Velmi vysoký lidský rozvoj je kategorie, do které patří všechny země mající hodnotu od 1 do 0, 8. Patří tam i Česká republika. Další kategorie jsou od 0, 8 – 0, 7 (vysoký lidský rozvoj); 0, 699 – 0, 550 (střední lidský rozvoj) a 0, 549 – 0 (nízký lidský rozvoj). (Encyklopedie rozvojových studií, 2011)

Dle United Nations Development Programme a jejich HDI za rok 2013 tedy budu považovat za rozvojové země všechny, které mají hodnotu HDI nižší než 0,8. Výjimkou bude Chile, Argentina, Kuba a Rusko. Chile, Argentinu a Kubu do výzkumu zařadím také, přestože jejich hodnoty mírně přesáhly zmiňovanou hranici. A Rusko chci naopak vyloučit. Dle mého názoru je vhodnější ji v tomto výzkumu řadit k vyspělejší zemím. Jeho hodnota HDI se přibližuje 0,8 a i na světovém poli působí jako rozvinutá země. Pro přehlednost je níže obrázek, který vyobrazuje všechny země světa. Přičemž rozvojovými zeměmi, když nahlédneme do legendy, jsou země, jejichž modrá barva připadá k hodnotám 0,6 – 0,7; 0,5 – 0,6; menší než 0,5; a výše zmiňované výjimky (United Nations Development Programme, 2013). Jmenovat zde všechny rozvojové země by bylo zdlouhavé, proto seznam rozvojových zemí najdeme v Příloze 1 a 2.

Obrázek 1 Rozvojové země



Zdroj: United Nations Development Programme, 2013

2. Regulace exportu zbraní

V následující kapitole si vysvětlíme, co je to regulace exportu zbraní a také si přiblížíme ty nejdůležitější, kterými se řídí v posledních několika letech obchod se zbraněmi v ČR.

Regulacemi exportu máme na mysli různá pravidla, zákony, ustanovení a ujednání. My se budeme zajímat o ty regulace, které se vztahují na konvenční zbraně. Jejich hlavním cílem je zachování mezinárodní bezpečnosti, eliminace vzniku válek a teroru, a zabránění nekontrolovatelnému šíření zbraní a jejich hromadění. Regulace mají zajistit, že se zbraně nedostanou do rukou nepravým osobám v problémových oblastech, kterými mohou být kupříkladu teroristické skupiny nebo povstalci, gangy a podobně (Sang Ok Lee, 2011). Nejvýznamnějšími z regulací exportu konvenčních zbraní jsou zákon č. 38/1994 Sb., Společný postoj Rady 2008/944/SZBP, Kodex chování EU při vývozu zbraní, Dokument OBSE, Společný postoj Rady 2003/468/SZBP, Wassenaarské ujednání, a ATT.

2.1. Zákon č. 38/1994

Jedním z důležitých zákonů schválených vládou ČR je zákon č. 38/1994. Jedná se o nejdůležitější národní zákon udávající pravidla pro zahraniční obchod s ručními a lehkými palnými zbraněmi v České republice. K jeho schválení došlo 15. února 1994 (Zákon č. 38/1994 Sb., 1994).

Základem zákona je být v souladu s mezinárodními závazky, zahraničně politickými, obchodními a bezpečnostními zájmy. Definuje druhy vyváženého vojenského materiálu a určuje pravidla pro vydávání povolení a licencí k vývozu, jejich zániku a stanovuje sankce za nelegální vyvážení zboží. Nelegálním vyvážením je míněn export bez povolení, licence; nebo s povolením nebo licencí, která byla získána na základě nepravdivých údajů předaných ministerstvu (Zákon č. 38/1994 Sb., 1994).

V roce 2004 byly započaty práce na jeho novelizaci. Zákon obsahoval mezery, které bylo nutno zaplnit. A tak postupem času vznikl zákon č. 220/2009 Sb., a po něm další novela – č. 248/2011 Sb., která je základním kamenem pro utváření veškerých dalších pravidel týkající se exportu tak, jak tomu bylo i u zákona starého. Hlavním cílem bylo snížení administrativní zátěže. Už v době jeho vzniku bylo konstatováno, že zvýšení účinnosti tohoto, nebo jakéhokoliv dalšího zákona dosáhneme preciznějšími kontrolami, ale zároveň jsme si postupem času uvědomili, že je důležité rozhodnout se, koho je nutné kontrolovat pečlivěji a

koho méně (Ministerstvo průmyslu a obchodu; 2009, 2011). Pro MZV ČR a MPO novela č. 248/2011 Sb. nabyla účinnosti 30. červnem 2012. Pro MV ČR a MO ČR to bylo zhruba o tři čtvrtě roku dříve a to 1. září 2011 (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2011).

Zásadními změnami, které se v zákoně objevily, byly ty, že se zákon rozdělil na dvě části. A nyní odděluje export zbraní do zemí EU a export zbraní mimo EU. Pravidla a povinnosti se trochu liší například kvůli volnému trhu. Tato změna proběhla v návaznosti na *Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2009/43/ES ze dne 6. května 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství*. Další velmi důležitá věc, která se změnila, se týká prodejců. V původním znění zákona mohla na místě prodejce stát pouze právnická osoba, teď se může jednat i o podnikající fyzickou osobu. Ta může obchodovat ale pouze se zeměmi patřícími do EU. A nakonec doba platnosti povolení již není omezená na pět let, ale na dobu neurčitou. Ale může dojít k pozastavení, nebo zrušení povolení, jak tomu bylo i v předchozím znění. Překročení pravomoci, zatajování informací, nebo jakékoliv jiné porušení znamená sankce jako dříve, jen došlo k jejich navýšení. Původní pokuty se pohybovaly od 3 000 000 do 5 000 000 Kč, dnes se pohybují od 15 000 000 do 50 000 000 Kč. Zároveň se také výrazně prodloužila promlčecí lhůta deliktu (Zákon č. 248/2011 Sb., 2011).

Důležitost zákona, jakožto regulace exportu zbraní i do rozvojových zemí, tedy spočívá v nastavení pravidel pro české prodejce zbraní tak, abych jejich chování a tedy chování České republiky bylo v souladu se jmenovanými zájmy.

2.2. Společný postoj Rady 2008/944/SZBP

Další důležitou regulací, tentokrát mezinárodní, je Společný postoj Rady z roku 2008, dále jen *Společný postoj Rady*. Vychází ze společných kritérií schválených Radou v Lucembursku a Portugalsku v letech 1991 a 1992 a z Kodexu chování Evropské unie o vývozu zbraní, dále jen Kodexu, přijatého Radou v roce 1998. Společný postoj Rady zmiňovaný Kodex nahradil. Díky tomuto Společnému postoji Rady došlo ke zvýšení informovanosti a ke stanovení vysokých standardů při kontrole při vývozech vojenského materiálu. Společný postoj Rady je účinnější než samotný Kodex, a to například protože byl přijat *Program EU pro prevenci a boj proti nedovolenému obchodování s konvenčními zbraněmi*. A státy se jím rozhodly posílit politiku EU v oblasti kontroly vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu (Rada Evropské unie, 2008).

Jak bylo zmíněno, Kodex Společnému postoji Rady předcházal. A právě z Kodexu byla převzata všechna kritéria, která vytvořila EU pro členské státy ke kontrole vývozu vojenského materiálu. Jednalo se o osm kritérií, podle kterých jsou hodnoceny žádosti o povolení a vývozní licence nutné k exportu zbraní, jež jsou zahrnuty do Společného vojenského seznamu EU, jednotlivě. To znamená, že každá žádost je posuzovaná individuálně (Rada Evropské unie, 2008).

ČR se ke Kodexu zavázala vstupem do EU. Předchozí činnost ČR ale byla Kodexem ovlivňována už od počátku vzniku dokumentu. Žádost o začlenění do EU jsme podali už 23. ledna 1996 a v průběhu dalších let jsme se snažili co nejvíce podobat státům EU, proto jsme i Kodex brali jako by byl povinný i pro nás. Operativní ustanovení Kodexu se ale stala aplikovatelná až s 1. květnem 2004. Podle *Výroční zprávy o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v ČR v roce 2005* byl Kodex úspěšný. A ministerstva mohla kontrolovat export účinněji, protože systém kontroly byl propracovanější (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005).

Je nutné zmínit ještě jeden významný rozdíl mezi Kodexem a Společným postojem. Od roku 2008, kdy se Kodex stal součástí Společného postoje Rady, byl závazný už nejen politicky, ale i právně a česká vláda tak musela provázat zásady “postoje“ s národní legislativou. Se Společným postojem přišla větší efektivita kontrolního mechanismu, protože došlo k posílení tím, že Kodex (respektive Společný postoj Rady) musel být provázán s národní legislativou. Následně byly jasnější i statistické údaje, které musely být zjišťovány podle pravidel Společného postoje Rady, ze kterých je možné vyčíst, jak vypadá export zbraní z evropských zemí ve skutečnosti a ne jen hypoteticky (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009).

Všichni, kdo přijali Kodex, měli poskytovat Evropské unii informace o vývozech zbraní, které se později objevovaly ve zmiňovaných výročních zprávách EU. Do roku 2008 však nešlo o nic závazného, proto bychom v některých evropských zemích nemohli hodnotit vývoz konvenčních zbraní do rozvojových zemí. Jak jsme zmiňovali, v ČR můžeme, informace od roku 2000 jsou dostupné v českých výročních zprávách o vývozu vojenského materiálu. Ke starším podrobným informacím se bohužel už nedostaneme (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008).

2.2.1. Osm kritérií Kodexu

V dnešní době mají státy, které přijaly Kodex – státy EU, několik zásad, podle kterých se musí rozhodnout k povolení prodeje zbraní, nebo jeho zamítnutí. Jedná se o osm kritérií *Společných zásad EU*, které jsou nejdůležitějšími v celém kontrolním systému EU a tedy i České republiky, protože jsme se provázáním Společného postoje Rady s národní legislativou plně integrovali do kontrolního systému Evropské unie zaměřeného na zbraně. Kompetentní státní úředníci musí při posuzování žádostí o vývozech konvenčních zbraní brát na zřetel zda: zbraně nejsou vezeny do nedemokratického státu, zda nepodpoří konflikt, nebo ho nezahájí, jestli nepadnou do špatných rukou a nebudou zneužity na něco nelegálního nebo s nimi nebudou potlačována lidská práva. Dalšími zásadami potom jsou: snaha o zamezení nekontrolovatelného šíření, šíření zbytečně velkého množství zbraní nebo prodej zbraní do míst, kde by mohly uškodit spojencům. Důležitá je i kompatibilita vývozu s technickou a ekonomickou kapacitou přijímající země. Hlavním cílem každé země je chránit ekonomické a politické zájmy a tedy zájmy společnosti (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008). S tím souvisejí i výše zmiňovaná kritéria, která si teď popíšeme, abychom byli obeznámeni, co všechno jsou úředníci povinni zjišťovat, že nebude vyvezen materiál do země, která by mohla ohrožovat kohokoliv na životě anebo brát svobodu a porušovat lidská práva.

Tabulka 2 Osm kritérií Kodexu

I.	Mezinárodní závazky členských států EU
II.	Respektování lidských práv v zemi konečného určení
III.	Vnitřní situace v zemi konečného určení
IV.	Zachování regionálního míru, bezpečnosti a stability
V.	Národní bezpečnost členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích zodpovídají, a bezpečnost zemí spřátelených a spojeneckých
VI.	Chování kupující země vůči mezinárodnímu společenství, zejména vztah k terorismu
VII.	Existence rizika, že materiál bude v kupující zemi dodán jinému než deklarovanému uživateli nebo znovu vyvezen za nežádoucích podmínek
VIII.	Kompatibilita vývozu s technickou a ekonomickou kapacitou přijímající země

Zdroj: Rada Evropské unie, 29. 2. 2008

Ad I.

První kritérium se týká dodržování sankcí uvalených organizacemi OSN, OBSE nebo EU, a dále dohod o nešíření zbraní a dohod o odzbrojování. Sankce se často vzájemně překrývají. Povinností úředníků ministerstva zahraničních věcí je zjistit informace o porušování mezinárodních závazků zemí, která chce zakoupit vojenský materiál. (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008) Tyto informace mohou získat ze *Společného informačního fondu EU*. Fond obsahuje závěry Evropské rady na téma bezpečnosti, a dále Rady Evropské unie, která průběžně aktualizuje data o zemích podléhajících embargům OSN, OBSE a EU. V zájmu každé exportní země je také důležitá otázka politiky země potenciálního kupce, tu má na starost Organizace spojených národů (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Pokud země podléhá embargu od kterékoliv výše jmenované organizace, je v zájmu státu povolení nevydat (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008).

Ad. II.

Druhé kritérium se zaměřuje na dodržování *lidských práv*. Je povinností ministerstva prověřit danou zemi, zda v minulosti ve státě nebyla, nebo nejsou-li nyní lidská práva jakýmkoliv způsobem potlačována (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008). V případě útlaku v minulosti se zjišťuje, v jaké době probíhal a jestli hrozí nebezpečí jeho obnovení. Dále probíhá šetření, jakým typem zbraně k útlaku docházelo a jestli je požadován v tomto vývozu. Za předpokladu, že se nejedná o daný vojenský materiál, je nutné se zaměřit na otázku, zda není možné požadovanou zbraň takto využít. S tím souvisí i vnitřní represe, kterou může být nelidské zacházení a trestání, hromadné popravy, nezákonné zadržování nebo blížící se změna vlády (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Další věcí, nad kterou je nutné se zamyslet, je fakt, jestli neexistuje možnost, že materiál bude vyvezen do jiné země, než bylo povoleno. Tím by možná došlo ke znehodnocení všech předchozích regulačních snah.

Informace o situaci ve státě jsou získávány opakovaně ze Společného informačního fondu. Kromě toho také od různých vládních i nevládních a neziskových organizací činných u nás i v dané zemi. Významným faktorem je souhlas, nebo nesouhlas s monitoringem a vynášením informací ze země. Pokud země striktně nesouhlasí s výzkumem, je pravděpodobné porušování Vídeňské deklarace o lidských právech z června roku 1993 (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Kromě porušování lidských práv se nově, od vzniku Společného postoje Rady, k tomuto kritériu přidává porušování *mezinárodního humanitárního práva* (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008). A stejně jako u lidských práv, pokud stát vyhodnotí zemi jako nevhodnou, je možné ještě rozhodnutí změnit. Pokud vláda daného státu přijme hodnotící zprávu, že dochází k potlačování lidských práv a provede rozhodné kroky, aby situaci napravila. Může dojít ke změně rozhodnutí po zvážení nových skutečností. Stejně tak je to v případě, že stát ratifikuje mezinárodní a regionální zásady lidských práv nebo se účastní jednání o lidských právech (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Ad. III.

Třetí kritérium se zaměřuje na vyhodnocování možnosti rozdmýchání konfliktu nebo podporu stávajícího, tedy na *vnitřní situaci v zemi* (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008). Hodnotí se hospodářská, společenská, politická situace a stabilita (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Hlavní pozornost patří národnostně nejednotným státům. Tyto státy se skládají ze skupin, které se liší svými politickými názory, vyznáním, barvou pleti, rasou, v mnohých případech i jazykem a zvyklostmi, množstvím majetku a postavením ve společnosti. Odlišnost skupin vyvolává často nespokojenost a s nimi související nepokoje. Významnou roli hraje i využití vojenského materiálu, který by měl být zaslán. Je důležité, zda je konečný uživatel do konfliktu také zapojen, případně jaký je jeho záměr – ukončení nebo podpora konfliktu (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008). V neposlední řadě je důležité vědět, zda země nepodléhá embargu z důvodu nestabilní vnitřní situace v zemi (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

Informace jsou získávány od OSN, OBSE a EU. Hlavními zdroji jsou Kontrolní seznam EU, vnitrostátní zpravodajské služby, zprávy o misích v příslušných státech a zprávy výzkumných úřadů – jako je například SIPRI (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Ad. IV.

Čtvrté kritérium se zaměřuje na možnost využití zbraní k *útoku proti jinému státu*, nebo k *prodloužení konfliktu* s jinou zemí (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008).

Cílem kritéria je zachovat mír a stabilitu v regionech. Státní úředníci jsou povinni zamýšlet se nad tím, zda příjemci zbraní nejsou v konfliktu z náboženských a etnických důvodů, nebo si nedělají nárok na území sousedního státu z výše zmiňovaných nebo jakýchkoliv jiných důvodů. Rovněž je nutné vzít v úvahu požadované množství a druh vybavení (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Zásadní je i otázka prodeje do konfliktních oblastí. Pečlivostí a detailním promyšlením se můžeme vyvarovat „závodům ve zbrojení“. Prodej zbraní může totiž fungovat jako časovaná bomba. Pokud daný stát nakoupí vojenské vybavení, sousední státy by se mohly cítit být ohrožené narůstajícím arzenálem, což by mohlo vyústit ke zbrojení z jejich strany (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Všechny informace lze získat ze stejných zdrojů u všech kritérií - jak u předchozích, tak nadcházejících.

Ad. V.

Páté kritérium stojí na straně *národní bezpečnosti* a jeho cílem je *chránit spojence* i jakkoliv jinak s ČR svázané země. Přesnou definici těchto aktérů bychom našli v *Uživatelské příručce ke Kodexu chování Evropské unie pro vývoz zbraní*, pro nás je nyní bezpředmětná. Hlavním cílem kritéria je zjistit, jestli by vyvážené zboží nemohlo narušit chod státu ve smyslu – porušování práv obyvatel, narušování jejich svobody nebo třeba stability země. Zkoumanými kategoriemi je útočnost charakteru zbraně, možnost technologické převahy, technologická způsobilost příjemce, možnost přepracování materiálu k jinému účelu, než ke kterému byl původně zhotoven a další (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008). V mnohém se tedy vracíme k předchozím kritériím, jen se zaměřujeme i na státy vzdálené (jejich obyvatele a vojenské síly), které by mohly být dovozním státem poškozeny. Ochrana obyvatel a všech potřeb pro přežití, a celého státního území stojí na prvním místě. Následuje mezinárodní bezpečnost - z důvodu sounáležitosti s EU a příslibem kolektivní ochrany. Proto je také nutné zmapování vojenských sil po celém světě.

Předmětem zkoumání nikdy nesmí být jen celistvé území žadatele, je nutné se zaměřit na konkrétní region, kam by zboží mělo směřovat, a jemu přimykající. S tím je znovu spojen i příjemce. ČR většinu materiálu dováží státním složkám, to ještě ale neznamená, že nemohlo dojít k rozdělení státních složek na dva tábory. Zboží by tak mohlo být i odkloněno a zneužito (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

V případě podezření, že dojde k poškození spřátelených stran, je možné zažádat právě tyto strany o jejich vlastní analýzu dopadu vývozu. V případě potvrzení k vývozu nedojde (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008).

Je v zájmu všech předávat si náležitě informace. Zapojeny jsou OSN, EU, OBSE, NATO, WEU¹. Toto kritérium je podloženo smlouvami zabývajícími se výše zmiňovanými tématy všech jmenovaných uskupení (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

¹ WEU – Západoevropská unie. Jednalo se o vojenskou a obrannou organizaci, jejíž snahou byla centralizace právě vojenské a obranné politiky. Počátkem července roku 2011 přestala oficiálně existovat a její úřední orgány patří nyní pod EU.

Ad. VI.

Šesté kritérium se zaměřuje hlavně na rozvojové země, jejichž *přístup k terorismu* se značně liší od našeho, ve smyslu, že je ochotni například podporovat či k němu podněcovat a nikterak tomu nezabraňují zákony (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008). A že jsou ochotné poskytovat azyl osobám, jejichž činnost je spojena s terorismem (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008). Dále na země, které nedodržely v minulosti mezinárodní smlouvy podle mezinárodního humanitárního práva,² ujednání se spřátelenými zeměmi a stanovené závazky v oblasti šíření a hromadění zbraní (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008). V případě, že existuje podezření na opětovný export zbraní, je vysoce pravděpodobné, že licence nebude udělena (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005). Pokud stát podporuje vývoz a produkci drog, nezákonný obchod v jaderném průmyslu, nezákonné pašování přistěhovalců nebo cokoliv dalšího, co spadá pod mezinárodní organizovaný zločin, je opět nutná zvýšená opatrnost (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Kromě pohledu na dodržování mezinárodních smluv je nezbytné prozkoumat oblast ochoty ratifikace dalších úmluv týkajících se zbraní (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008), přístup k odzbrojování nebo třeba členství ve Wassenaarském ujednání (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008). Nežjišťujeme a neprověřujeme tedy konkrétního odběratele materiálu, ale zaměřujeme se na jeho zemi, abychom posoudili rizika, která by sebou obchod nesl.

Ad. VII.

Sedmé kritérium je dosti široké, zahrnuje celé spektrum důležitých aspektů. Hlavní pozornost patří osobám, které jsou pověřeny převodem hotovosti za zboží, ať už se jedná o *prostředníka* nebo *konečného uživatele* (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008). V případě prostředníka se ale konečný uživatel nevyhne kontrole, ačkoliv dnes je stále náročnější konečného uživatele – kvůli prostředníkům - identifikovat (Sang Ok Lee, 2011). Vývozci zbraní jsou povinni prozkoumat i tuto osobu z důvodu vyloučení podezření o přesměrování zboží jinému příjemci. Je důležité brát v potaz jak přepravej v zemi, tak i mimo ni, a také účinnost kontroly prodeje a přesunů zbraní danou zemí (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Dále je podstatný zmiňovaný charakter konečného uživatele, kterým může být vláda nebo podnikatelský subjekt. Vždy je důležitá spolehlivost (Ministerstvo průmyslu a obchodu,

² Mezinárodní humanitární právo – Jedná se o soubor mezinárodních norem, které mají za cíl humanizovat a snížit utrpení obyvatel, kteří jsou součástí ozbrojeného konfliktu, nebo na něž dopadají následky konfliktu. (Český červený kříž, 2013)

2010). Pokud jsou jakékoliv pochyby o vládní složce, jako jsme zmiňovali už v předchozích kritériích, musí dojít k podrobnějšímu prozkoumání ve státě. Podobně je tomu u soukromníka, který od daného státu musí mít povolení k obchodu (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008) a nesmí existovat informace o tom, že by byl dříve zapojen do jakékoliv činnosti, která by odporovala povinnostem řádného občana, včetně potlačování lidských práv, podpory teroristické činnosti, nebo jakéhokoliv výše zmiňovaného nelegálního obchodu (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Pokud státní složky žádají vojenský materiál k ochraně svého území, je ale otázkou, zda stát je vystaven nějakému riziku a mohl by čelit napadení jiným státem a zda už není proti danému útoku dostatečně vyzbrojen (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008). To by bylo jedním z rozhodujících faktorů při udělování povolení. Pokud má země dostatek materiálu na svoji ochranu, nebo jeho účelem nemá být ochrana populace, ale atak, pak by byl export zamítnut. Vše se hodnotí dle politiky obrany země, za předpokladu, že jí stát disponuje. Její neexistence opět podle Rady Evropské unie v dokumentu *Uživatelská příručka ke Kodexu chování Evropské unie pro vývozu zbraní* o něčem vypovídá.

Zároveň není ani možné opomenout technickou stránku věci. Uživatel musí být schopen se o vybavení postarat nebo ho využívat. Případně pokud stát požaduje jen určité součástky, a nejsou záznamy o tom, že by vlastnil zařízení, ke kterému by náležely, může jít o pokus k převezení do jiné země, nebo změna jejich účelu (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008).

Se sedmým kritériem se úzce pojí šesté – např. případné riziko napojení na teroristické organizace. To už ale nebudeme znovu rozvádět.

Ad. VIII.

Osmé kritérium souvisí s *udržitelným rozvojem* a zaměřuje se na *finance* - zda nebyly převedeny například ze školství nebo zdravotnictví do sektoru pro zbraně, dále hodnotí úroveň státu a hodnotu požadovaného materiálu. Smyslem regulace je zabezpečit co nejmenší převod zdrojů do zbrojení. Proto je důležité zhodnotit i kolik procent HDP jde do vojenského vybavení (Rada Evropské unie, 13. 12. 2008).

Neodmyslitelnou složkou zkoumání je pomoc od dalších států – např. z EU a dalších. Musíme posuzovat, zda a nakolik je země závislá na pomoci jiné země, kolik financí a kam daná země poskytuje a jestli právě protože jí je poskytována tato pomoc, neinvestuje zbytečně do zbrojení místo do podpory sociálních standardů. Základní je i udržitelnost zadlužení a

udržitelnost veřejných financí. Zhoršení situace z důvodu vzniku potlačování lidských práv kvůli novým zbraním v zemi, by bylo vyřešeno v kritériu dvě. Dál je opět kladem důraz i na odborný personál, vojenskou infrastrukturu, nebezpečí ohrožení atd (Rada Evropské unie, 29. 2. 2008).

Z daného textu tedy vyplývá, že prodej zbraní nesmí ovlivnit – zpomalit, nebo zastavit rozvoj dotyčné země.

Jak je zřejmé, všechna kritéria Kodexu jsou úzce spjata a vzájemně se často prolínají. Tím je zajištěna eliminace mezer v regulacích a s nimi související prodej zbraní těm, kteří nedodržují pravidla důležitá pro chod společnosti. Dle mého názoru, z toho, co jsme se právě dozvěděli, je jen těžké, vydávat zbraně do zemí, kde by byly zneužity a posloužily by jiným než dobrým účelům.

2.3. Dokument OBSE

Následující dokument, o kterém budeme hovořit, je důležitý z hlediska sledování zbraní po prodeji. *Dokument OBSE k ručním a lehkým palným zbraním* byl schválen v roce 2000. Česká republika přijala jeho závazky a tím se zavázala k vytvoření systému, který by zajistil řádné *označování zbraní* a tak umožnil jejich sledovanost po prodeji. Všechny zbraně vyrobené na našem území tedy musí mít stálé označení, podle něž musí být možné dohledat zemi původu, výrobce, rok označení a sériové číslo. Díky těmto informacím je možné zjistit, jestli nedošlo k *přeprodeji* zbraní. Stačí jen zkontrolovat uživatele zbraně a sériové číslo, které musí vždy sedět. Zároveň je tak znemožněn prodej zbraní do oblasti, která by nebyla v souladu s danými pravidly, ke kterým jsme se za Českou republiku zavázali.

Ověřování všech údajů na zbraních provádí Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva (CÚZZS), a každý výrobce je kontrolou povinen od 1. Října 2003.

Kromě tohoto závazku ČR od roku 2002 předává Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě všechny informace o vývozech a dovozech RLZ, a informace o nadpočetných zbraních, které měly být zlikvidovány (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2003).

2.4. Společný postoj Rady 2003/468/SZBP

Výše jsme zmínili dvě nejdůležitější regulace a jeden důležitý dokument. Z prvních dvou regulací vyplynulo, že například přesné informace o kupujících jsou opravdu důležité. Nebo že systém bude fungovat jen tehdy, pokud budou existovat nějakí kontroloři – v našem případě jednotlivé státy. Aby státy mohly být efektivní, musí existovat kvalitní pravidla a nesmí v nich být mezery. Na tom se shodli i zástupci členských zemí EU a tak vznikl *Společný postoj Rady 2003/468/SZBP ze dne 23. června 2003 o kontrole zprostředkování obchodu se zbraněmi*, dále jen Společný postoj. Ten navazuje na Kodex chování EU a dnes tedy Společný postoj Rady z roku 2008 a doporučuje členským státům obezřetnější kontroly, aby se zamezilo nedovolenému nebo nevhodnému obchodování – například obcházení embarg. A dále státy na základě přijetí Společného postoje zavazuje k vytvoření právních předpisů, které by *regulovaly zprostředkovatelskou činnost*, činnost nakupujícího a prodávajícího, sjednávajícího a organizujícího. Aktivita se posuzuje na základě Kodexu chování EU o vývozu zbraní. Dle ní se na žádost o licence a povolení reaguje kladně, nebo záporně. Součástí je i rozhodnutí o vybudování systému, ve kterém budou dostupné všechny informace o všech zprostředkovatelích zbraní spolu s jejich činností jak pro státy EU, tak pro třetí země (Rada Evropské unie, 25. 6. 2003).

2.5. Wassenaarské ujednání

Kvůli vzájemné pomoci při kontrole exportovaného vojenského materiálu byl v roce 1995 založen i mezinárodní kontrolní režim *Wassenaarské ujednání o kontrole vývozu konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího použití* s anglickým názvem The Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies (WA), který také nesmí být za žádnou cenu opomenut. Činnost WA není založena na žádné mezinárodní smlouvě, ale všechny státy patřící k tomuto kontrolnímu režimu jsou povinné plnit závazky vyplývající z právně závazných dokumentů OSN týkajících se šíření vojenského materiálu. Kontrolní režim tak podle *Výroční zprávy o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2009* posiluje systém OSN bojující proti šíření a nekontrolovatelnému hromadění zbraní (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009). WA se zaměřuje na regionální a mezinárodní bezpečnost a snaží se zabránit například přesunu konvenčních zbraní k teroristům (Sang Ok Lee, 2011). Hlavní činností je výměna informací o vývozech konvenčních zbraní a řešení potencionálních hrozeb mezinárodní bezpečnosti. Do

tohoto uskupení patřilo v době jeho vzniku 33 států, v roce 2004 jich bylo už 39, dnes je to 41 (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009). Jedná se o výměnu informací o bezpečnostní situaci země nebo podezřelých dovozech, podle těchto dat se určuje, zda je možné a vhodné zbraně prodat. Součástí je i poskytování informací o vyvezeném materiálu a zamítnutých licencích dalším zemím. To zajišťuje, že všechny země se zachovají stejně, pokud jde o odůvodněné zamítnutí vývozní licence do dané oblasti (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2011).

Roku 2002 proběhlo pod předsednictvím Ukrajiny jednání o zlepšení kontrolního režimu. Jedním z důležitých závěrečných rozhodnutí byl fakt nutnosti rozšíření seznamu kontrolovaného vojenského materiálu, konkrétně o přenosné protiletadlové raketové komplexy a RLZ. A také umožnili přístup k informacím i dalším státům (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; 2001, 2002).

V průběhu času došlo k rozšíření seznamu vyváženého materiálu, tedy kontrole většího spektra. K novelizaci nyní dochází prakticky každoročně. V roce 2007 došlo k nejvýznamnější změně seznamu kontrolovaného zboží, týkající se přenosných protiletadlových raket a přesunu ručních a lehkých zbraní leteckou dopravou, a to podle *Výroční zprávy o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v ČR v roce 2007*.

2.6. Smlouva o obchodu se zbraněmi

V roce 2003 se začala rodit Smlouva o obchodu se zbraněmi (ATT). Hlavními iniciátory byly nevládní organizace, které vytvořily stejnojmennou kampaň. Snahou bylo vytvořit první *globální kontrolní systém*, který by pozitivně ovlivnil obchod se zbraněmi. V průběhu příprav bylo nutné zvažovat mnohé důležité aspekty. Každý ze států měl své požadavky a také obavy, které se týkaly převážně velkého poklesu vývozu zbraní a s tím souvisejícího ohrožení ekonomiky – v případě rozvinutých zemí, a možnosti budoucího zisku technologií anebo položek zahrnutých ve Smlouvě – v případě rozvojových zemí (Bromley Mark, Cooper Neil, Holtom Paul; 2012).

Bylo tedy důležité a velmi nesnadné vytvořit taková pravidla, které by bylo ochotné podepsat co největší množství států. V počátcích jednání byly proti různé státy, mezi nimi i USA v čele s Georgem W. Bushem, který svůj názor změnil po volbách v roce 2008. Pro mnohé rozvojové země byla smlouva naopak atraktivní – subsaharská Afrika, Latinská Amerika nebo

Karibik – protože by pomohla bránit převodům zbraní ke gangům nebo ozbrojeným skupinám (Bromley Mark, Cooper Neil, Holtom Paul; 2012).

Aby smlouva došla takovému účinku, abychom ji mohli nazývat globální, bylo nutné přesvědčit státy, jako byla Čína, Kuba, Írán, Venezuela, VB a další. Právě díky Velké Británii, která podnítila další členy Rady bezpečnosti OSN k podpoře programu ATT, se v červenci 2011 zapojili pro systém významné státy jako USA nebo Čína. Evropská unie se rozhodla smlouvu podpořit již roku 2005 (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2009).

Tvůrci smlouvy se snažili poučit z historických chyb, nebo z dobře fungujících systémů, jakým je třeba Kodex chování EU. I standardy, podle kterých se určuje vhodnost vývozu, se přibližují kritériím v Kodexu.

V roce 2012 proběhla vyjednávací konference ATT, na které měli ministři zahraničních věcí a ministři průmyslu a obchodu stanovit společné mezinárodní standardy pro manipulaci se zbraněmi. Bohužel se nepodařilo dosáhnout úspěšného zakončení a bylo nutné uspořádat konferenci další v březnu následujícího roku (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

V roce 2013 byla přijata rezoluce o smlouvě. Ta byla odsouhlasena většinovým hlasováním, kdy z většiny přítomných, byly proti pouze tři strany - Írán, Severní Korea a Sýrie. Do systému jsou zahrnuty všechny konvenční zbraně uvedené v Registru OSN konvenčních zbraní a lehké a palné zbraně. Munice a střelivo bohužel nebylo prosazeno (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013).

25. září 2014 v New Yorku ministr Zaorálek podepsal smlouvu, čímž došlo k její ratifikaci a zapsal tak Českou republiku na listinu prvních padesáti zemí, které se k tomuto kontrolnímu systému přihlásily (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014).

Hlavním cílem ATT je tedy regulace exportu zbraní a zamezení nelegálního obchodu.

2.7. Závěr

Zmínili jsme jen několik regulací (i když nejdůležitějších) a je očividné, že problematika exportu konvenčních zbraní světu není lhostejná. Odborníci se domnívají, že majorita úmrtí v rozvojovém světě (60-90%) je způsobena právě ručními palnými zbraněmi, které patří mezi konvenční. Jejich šíření a hromadění právě v rozvojových zemích brání státům v posunu k lepší ekonomické situaci – na kterou se samozřejmě váže i třeba zdravotní atd. Násilí se šíří rychle a zbrojní vybavení je snadno dostupné. Globální bezpečnost tak není ještě chvíli na

dosah (Suzette R. Grillo, 2011). Každopádně podle Sang Ok Leeho jsou kontroly vývozu zbraní efektivním nástrojem pro mezinárodní mír. A mají tedy důležitý význam spočívající u každé regulace v něčem jiném. Proto je podle mého názoru dobře, že ať už se jedná o regulace závazné, nebo dobrovolné, ČR je zohledňuje. A je i jejich iniciátorem! Což dokazuje, že přijímání regulací je dobrovolné a není založené jen na členství v Evropské unii a jinde. Všechna má tvrzení dokládají to již zmiňované Výroční zprávy MZV a MPO, kde můžeme najít přehled o českých aktivitách týkajících se zahraničního obchodu.

3. Základní rámec kontroly ČR

V minulé kapitole jsme se dozvěděli, které vnitrostátní a mezinárodní regulace exportu zbraní jsou pro ČR nejzásadnější a v jakých ohledech. Následující kapitola nám představí český kontrolní systém exportu zbraní v ČR, *jaké instituce* se starají o vývoz a jak přesně a kdo je oporou celého systému.

Český kontrolní systém je dvoustupňový, pokud kdokoliv chce vyvážet vojenský materiál, je nucen opatřit si nejprve povolení – 1. stupeň kontroly a posléze licenci – 2. stupeň. To zajišťuje větší efektivitu při kontrole exportu vojenského materiálu. Jak a proč si vysvětlíme v následujících několika podkapitolách (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005).

3.1. Role ministerstev

Významnou roli v kontrolním rámci ČR hrají ministerstva - MZV, MPO, MO, MV, MF (GŘC) a novela zákona č. 38/1994 pevně vymezuje jejich pole působnosti. Bylo již zmíněno, že je nutné ohlížet se na zájmy ostatních států, na jejich bezpečí. Stejně tak je zapotřebí ohlížet se i na ČR.

Hlavním úkolem ministerstev je zabránit přeprodeji zbraní a zajistit, že vývoz neohrozí bezpečnost území a obyvatel, ekonomiku nebo vztahy se spřátelenými státy. Jinými slovy omezuje vývoz materiálu z důvodu ekonomických, zahraničně politických, bezpečnostních a obranných. Přičemž každé z ministerstev vyhodnocuje žádosti pomocí zmiňovaného dvoustupňového systému (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2004).

3.1.1. Ministerstvo průmyslu a obchodu

Zahraniční obchod s vojenským materiálem spadá převážně pod Ministerstvo průmyslu a obchodu, součástí kterého je Licenční správa. Ta byla zřízena z důvodu zlepšení účinnosti při povolování a rušení *povolení* obchodu, vydávání *licencí* a kontroly dodržování zákona č.38/1994 Sb. MPO je oprávněno dát povolení k prodeji vojenského materiálu až po schválení žádosti dalších ministerstev – MZV ČR, MV ČR a MO ČR. A to právě kvůli výše zmiňovanému zahraničně-politickému, bezpečnostnímu a obrannému hledisku. Aby mohl držitel povolení prodej uskutečnit, je nutné zažádat si ještě o licenci, kterou vydává rovněž Licenční správa (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2003).

3.1.1.1. *Licenční správa*

Licenční správa je jednotkou MPO. Její pole působnosti je širší, než si my budeme popisovat, pro nás jsou podstatné jen informace týkající se vojenského materiálu a s ním spojených povolení (1. stupeň kontroly) a licencí (2. stupeň kontrolního systému) k prodeji, bez nich není nikdo uschopněn obchodu (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005).

S vojenským materiálem směřovaným do rozvojových zemí může obchodovat pouze právnická osoba sídlící na území ČR. Aby tomu tak ale mohlo být, je povinna zažádat si o povolení a licenci k prodeji a exportu (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005).

Povolení je vydáno, pouze pokud obchodník splňuje požadovaná kritéria. A zároveň v případě, že s tím bude souhlasit MZV ČR, MV ČR, MO ČR. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2003) Povolení, které bývalo platné na 5 let, je nyní od 30. června 2012 na dobu neurčitou. Jeho cena zůstala stejná – 20 000Kč a stále je na něj možné učinit tolik transakcí, kolik jen vlastník povolení chce. Stejně tak je možné, aby bylo povolení kdykoliv v případě přestupku odebráno (Zákon č. 248/2011 Sb., 2011).

Rozdíl mezi povolením a licencí je markantní. *Licence* musí být vydaná na každý obchod zvlášť. Jinak by efektivita detailně popisovaných kontrolních režimů nebyla dostačující. Každá licence je vydávána jen po ověření dokumentu s přesnou informací o zemi, kam bude zboží vydáno, jaké zboží a kolik ho bude exportováno. Z výše zmiňovaných důvodů je vyváženo jen omezené množství materiálu a důsledně je brán ohled na jeho charakter (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2006).

Nezbytný je i dokument o konečném užití materiálu. Pokud Licenční správa uzná za vhodné, že je nutné znát ještě nějaké další údaje - jakékoliv, může si je vyžádat. I přes prověřování Licenční správa nemůže vydat povolení a licence jen na základě svého rozhodnutí. Kladné vyjádření musí být od každého dalšího ministerstva, které je tím, jak jsme si řekli výše, pověřeno. Nakonec je licence, v případě, že nic není v rozporu se zákonem, vydaná na dobu určitou za 1 000Kč (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2006; Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

Tak je zajištěna vysoká efektivita, nikdy o prodeji nerozhoduje jen jedno ministerstvo a nikdy není vydáno jen povolení, které není natolik konkrétní jako licence (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

V průběhu posledních let se začalo pracovat na elektronické Licenční správě, která měla urychlit procesy rozhodování díky snížené administrativní zátěži. Nakonec v roce 2013 vznikla ELIS MPO – Elektronická Licenční správa Ministerstva průmyslu a obchodu. Díky nové formě se proces urychlil i z důvodu správně a dostatečně vyplňovaných formulářů, které se automaticky kontrolují, a proto jsou odesílány ve formě, jaká je nutná ke schvalování nebo zamítání patřičných dokumentů - povolení nebo licence. Žadatelé mají také možnost komunikovat s ministerstvem a sledovat vývoj rozhodování, nebo nově platit bezhotovostně, což také snižuje zátěž (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

Pokud se ohlédneme jen na data z posledních pěti let (respektive z let 2009 – 2013, o kterých máme data), zjistíme, že celkový počet udělených povolení i licencí stoupá. Na konci každého roku, počínaje rokem 2009, se množství povolení zvýšilo. Nejprve to bylo 161, potom 169, 177, 179 a v prosinci roku 2013 už bylo 202 držitelů povolení (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013). Ke 12. lednu 2015 bylo vydáno 215 povolení k vývozu zbraní (Seznam držitelů povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem, 2015). Stejně tak je tomu i u počtu udělených licencí. V roce 2009 jich bylo 1002, potom 1005, v roce 2011 jich bylo 1 092, o rok později 1 263 a v roce 2013 už 1 313, přičemž během roku bylo uděleno jen 59 nových povolení (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009, 2010, 2011, 2012 a 2013). Je zřetelné, že zbrojní průmysl stále představuje pro řadu obchodníků dobrý byznys a zdroj financí.

3.1.2. Ministerstvo vnitra České republiky

Hlavním úkolem Ministerstva vnitra v oblasti vývozu zbraní je komunikace s veřejným sektorem – médii, a policií. Z poskytovaných informací poté utváří zprávu pro MPO a tou se vyjadřuje k žádostem o povolení a licence. MV ČR se tak stará o státní bezpečnost (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

3.1.3. Ministerstvo obrany České republiky

Ministerstvo obrany se na rozdíl od ostatních ministerstev vyjadřuje k vývozu jen za předpokladu, že má být vyvezen *významný materiál*. Tedy svým způsob nebezpečný, ať už po stránce množství, nebo technické. Vývoz materiálu nesmí ovlivnit bezpečnost, demokracii a územní celistvost, strategické zájmy státu, které by mohly být ohroženy spolu s mezinárodním postavením a ekonomikou státního útvaru. Státní orgány přihlížejí hlavně na obranyschopnost

před vnějším napadením. Ve spojitosti s tímto argumentem se hodnotí bezpečnostní situace v místě konečného užití (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

3.1.4. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky kontroluje rozhodnutí ostatních ministerstev. Bdí nad tím, aby udělením povolení nebo licence Licenční správou nedošlo k narušení ať už zahraničních nebo politických zájmů republiky a tedy zhoršení po stránce bezpečnostní nebo například lidskoprávní. Monitoruje, zda nedochází k jakémukoliv zanedbávání při vyhodnocování jednotlivých žádostí nebo jestli nejsou doklady vydávány neprávem. Sleduje situaci zemi příjemce, a dodržování všech mezinárodních kontrolních systémů a mezinárodních smluv (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2010).

Všechny žádosti jsou konzultovány se členy EU, aby každé z rozhodnutí bylo totožné a nestalo se, že některý ze členů vydá zbraně do oblasti (nebo příjemci), kam (nebo kterému) jinými exportéry byly zamítnuty. Informace nutné k posuzování tedy bere jak od přátelských zemí, tak je přebírá od neziskového sektoru nebo médií a zakládá na nich své rozhodnutí o vydání nebo zamítnutí povolení či licence (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012).

Je patrné, že administrativa a rychlost v ní hraje důležitou roli. Pro zefektivnění celého procesu, mohou exportéři vznášet k ministerstvu zahraničních věcí České republiky preventivní dotazy, což snižuje administrativní zátěž a urychluje vyřizování všech žádostí, dochází totiž k vymýcení těch žádostí, které by došly zamítnutí (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2010).

3.2. Generální ředitelství cel

Stejně tak, jak je podstatné mít vnitřní kontrolní systém, který bude vytvářet systém pravidel, je nutné poskytnout také oporu danému systému. Pokud bychom požadovali povolení a licence, ale neměli bychom nikoho, kdo by je kontroloval, naše snažení by bylo stejně marnivé, jako pravidla bez sankcí. Proto je kontrolou povolení a licencí pověřena Celní správa České republiky. Ta dohlíží na případnou záměnu exportéra/výrobce zbraní – vše musí sedět s informacemi v povolení/licenci; ne vyvážený materiál – zda je exportován jen ten, který byl povolen a pouze v daném množství; a na místo určení – zda není snaha materiál přeměrovat do jiné země nebo k jinému odběrateli. A později poskytuje oznámení MPO (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012, 2013). Stejně tak MPO přednostně poskytuje informace o

povoleních a licencích, aby Celní správa měla všechny důležité podklady a nedošlo k zanedbání povinností žádné ze stran – jak strany MPO, tak Celní správy ČR (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

4. Zákazy vývozu zbraní

Následující kapitola je věnovaná zákazům exportu zbraní – embargům a úmluvám o protipěchotních minách a kazetové munici. Předchozí regulace, které jsme zmiňovaly, udávaly pravidla a kritéria, podle nichž se hodnotila destinace, konečný uživatel atd. Každopádně k omezení vývozu, nebo jeho zamítnutí mohlo dojít *u jakékoliv země*. U embarg je ale *přesně stanoveno*, na koho se regulace vztahuje a komu, nebo kam nesmí být materiál vyvezen. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012) Zmiňované úmluvy také zakazují, ale ne vývoz do destinací, ale konkrétní materiál. A zákaz je pro všechny bez rozdílu. Což je rozdíl mezi embargy a úmluvami (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 19. 5. 2010)

Důvodem, proč je důležité tyto zákazy zmínit, je ten, že každý z nich *snižuje export konvenčních zbraní do rozvojových zemí* o ten daný vývoz, který zakazuje. Nezaručuje, že tím dojde ke snížení celkového prodeje, protože zakázaný vývoz může být nahrazen jiným, ale zajišťuje, že materiál nepůjde do špatných rukou - tím plní funkci, ke které regulace exportu zbraní slouží – např. k ochraně civilního obyvatelstva od nadměrného utrpení.

4.1. Zbrojní embarga

Když jsme zmiňovali první kritérium Kodexu chování Evropské unie, narazili jsme na povinnost státu brát v potaz embarga. Co přesně se pod názvem embargo skrývá, proč je důležité si o nich říct více a jak se měnila embarga v čase, si popíšeme nyní.

Již jsme mluvili o mnoha regulacích. Všechny si byly vcelku podobné, a pokud pomineme možnost novelizace, tak byly vždy i neměnná. V případě regulací, jakými jsou embarga, narážíme na odlišnost, protože embarga se mohou s průběhem událostí kdykoliv během roku měnit. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012)

Embarga se vztahují na vojenský materiál sepsaný ve Společném seznamu vojenského materiálu (Celní správa České republiky, 2009), a každé z nich musí být přesně stanoveno tak, aby v něm nebyla žádná mezera, díky které by vývozcí mohli vyvézt materiál do země, kam by se správně neměl dostat. Součástí embarga nikdy nesmí chybět přesně definovaná destinace a konečný uživatel. Pod zákazem může být jen složka obyvatel – povstalecká skupina, nebo konkrétní oblast – osídlená teroristy a další. Kromě toho bývají často stanoveny zákazy na určitý druh materiálu, který by mohl být zneužit. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013) Jak a kým by se tak mohlo stát, vychází už z podkapitoly *Osm kritérií*

Kodexu, kde jsme vše důkladně rozepisovali. Většinou jsou embarga uvalována na rozvojové země, kde nejsou dodržována lidská práva, kde bylo porušeno embargo – viz Eritrea, která v roce 2008 porušila embargo, kde nedostály vlády slibům apod.

ČR respektuje všechna uvalovaná embarga jak od OSN, tak od EU. Dokonce uznává i nezávazná embarga od Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).³ Embarga mohou být uvalena hned několika organizacemi najednou, ne jen jednou a každá organizace může udát i odlišný důvod. Pokud Česká republika náleží k organizaci, jež vydala embargo, což je OSN, EU i OBSE, je nucena regulaci akceptovat (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013). Pokud by se ČR postavila proti rozhodnutí, byly by na ni uvaleny sankce. Ty mají různé podoby, může se jednat například o sankce diplomatické, obchodní nebo finanční. (Celní správa České republiky, 2009)

V následující části jsou k nalezení dvě tabulky. V první z nich můžeme pozorovat, jak se měnila embarga v letech 2005 – 2009 a v druhé v letech 2010 – 2013. V obou jsou embarga dělena do tří sloupců podle přísnosti kritéria – s minimálními výjimkami⁴, s výjimkami pro vlády nebo na mezinárodní misi, a nakonec s výjimkami.⁵ Dále v tabulce můžeme pozorovat státy označené tučně a kurzívou - na státy znázorněné tučně byla nově uvalena embarga v roce, ke kterému je stát přiřazen, nebo došlo k jejich rozšíření; u států kurzívou došlo ke zmírnění embarga.

V tabulce nejsou vypsána všechna embarga, to by naše zkoumání bylo téměř nekonečné, rozhodla jsem se zaměřit se pouze na ta embarga, která prošla od roku 2005 změnou – byla rozšířena nebo zmírněna, nebo vznikla nově.

³ OBSE – Je bezpečnostní regionální organizací, která se zabývá bezpečností – správou hranic, terorismem, prevencí konfliktů a jejich řešením, respektováním lidských práv a svobod, ale i podporou ekonomického rozvoje, zděláváním nebo využíváním přírodních zdrojů a ochranou životního prostředí. (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014)

⁴ Embarga s minimálními výjimkami znamenají, že embargo platí i v případě, že vojenský materiál požaduje vláda, nebo by se používalo na mezinárodní misi.

⁵ Embarga s výjimkami znamenají, že v embargu je výjimka, která se vztahuje na určitého odběratele – kterému nesmí být materiál poskytnut, na materiál – který nesmí být poskytnut, nebo region – kam vojenský materiál nesmí být poskytnut.

Tabulka 3 Embarga 2005 – 2009

Roky	Embarga s minimálními výjimkami	Embarga s výjimkou poskytnutí materiálu na mezinárodní mise nebo vládě	Embarga s výjimkami
2005	Uzbekistán Zimbabwe Pobřeží Slonoviny Čína	Konžská demokratická republika Súdán Irák Sierra Leone	Libérie Somálsko
2006	Čína Pobřeží Slonoviny Uzbekistán Zimbabwe Súdán Korejská lidově demokratická republika	Barma Irák Konžská demokratická republika Sierra Leone Rwanda Súdán	Libanon Libérie Somálsko Afgánistán
2007	Korejská lidově demokratická republika Írán Zimbabwe Uzbekistán Čína	Konžská demokratická republika Rwanda Sierra Leone Somálsko Pobřeží slonoviny Irák Súdán Barma	Libanon Arménie Ázerbájdžán Libérie Afgánistán
2008	Korejská lidově demokratická republika Írán Súdán Zimbabwe Uzbekistán	Irák Konžská demokratická republika Libérie Pobřeží slonoviny Somálsko Sierra Leone Rwanda Barma Pobřeží slonoviny	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Afgánistán
2009	Írán Súdán Zimbabwe Korejská lidově demokratická republika	Irák Konžská demokratická republika Libérie Pobřeží slonoviny Somálsko Sierra Leone Eritrea Barma Pobřeží slonoviny	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Afgánistán

Zdroj: Upraveno z Ministerstva zahraničních věcí České republiky, 2005, 2006; Ministerstva průmyslu a obchodu, 2007, 2008, 2009; Stockholm International Peace Research Institute, 2006, 2007, 2009

Nyní si v rychlosti shrneme to nejdůležitější, co nám tabulka a citované zdroje říkají.

V roce 2005 bylo uděleno 15 embarg. Bylo zrušeno embargo na Libyi a přijato nové na Uzbekistán. Embargo na Konžskou demokratickou republiku a Súdán zůstalo, ale bylo zmírněno. Zimbabwské a embargo pro Pobřeží slonoviny nebo Čínu bylo prodlouženo (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005).

V roce 2006 bylo opět prodlouženo Čínské embargo, které je platné už od roku 1989, a stejně tak všechna ostatní embarga platná předešlého roku a náležící k embargům s minimálními výjimkami. Bylo obnoveno embargo na Barmu, a vývoz materiálu byl povolen pouze pro humanitární a ochranné účely. Dále bylo nově přijato embargo na Rwandu s výjimkou materiálu pro vládu. Na Libanon - kvůli vojenskému konfliktu v roce předchozím, ale s výjimkou opět pro vládu. A embargo na Arménii a Ázerbájdžán, které bylo ale pouze doporučujícího charakteru, který se později změnil v povinnost. Liberijské bylo částečně uvolněno, vývoz byl povolen pro všechny, kterým dovoz schválila vláda. V Somálsku také nadále platí, ale materiál určený pro výcvik a státní potřeby byl povolen. Embargo s výjimkou bylo uděleno i Afghánistánu kvůli Al Kaidě a Talibánu (Stockholm International Peace Research Institute, 2006).

V roce 2007 bylo nově přijato embargo na Írán. Důvodem byl jejich jaderný program (Stockholm International Peace Research Institute, 2007). Dále bylo několik embarg prodlouženo. Mezi nimi všechna embarga s minimálními výjimkami, kromě súdánského, které bylo sice prodlouženo, ale zároveň zmírněno, stejně jako na Konžskou demokratickou republiku, Rwandu, Libérii a Somálsko (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007). Somálské embargo se nevztahuje na materiál, který kupuje Africká unie, která se snaží o obnovení bezpečnosti země (Stockholm International Peace Research Institute, 2007).

V roce 2008 bylo rozšířeno embargo na Rwandu. Nebylo vydáno žádné nové, ale došlo ke zmírnění embarga do Konžské demokratické republiky – nyní je možné do země vyvážet pro vládní účely. Ostatní embarga byla beze změny prodloužena (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008).

V roce 2009 bylo uděleno nové embargo na Guineu a Eritreu, která porušila embargo na Somálsko a odmítla opustit Džibuti. Dále došlo k rozšíření embarga na Korejskou lidově demokratickou republiku kvůli testování jaderných zbraní (Stockholm International Peace Research Institute, 2009). Ke zmírnění naopak došlo u Konžské demokratické republiky, kam

je nově možnost zasílat materiál na mezinárodní mise. Zrušeno bylo konžské, rwandské a uzbecké embargo. V případě posledního se ale ČR rozhodla zachovat restriktivní opatření (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009).

Tabulka 4 Embarga 2010 – 2013

Roky	Embarga s minimálními výjimkami	Embarga s výjimkou poskytnutí materiálu na mezinárodní mise nebo vládě	Embarga s výjimkami
2010	Korejská lidově demokratická republika Barmu Írán Súdán Zimbabwe	Irák Konžská demokratická republika Libérie <i>Pobřeží slonoviny</i> Somálsko	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Afgánistán
2011	Korejská lidově demokratická republika Barmu Írán Súdán Zimbabwe Sýrie	Irák Konžská demokratická republika Libérie Libye Pobřeží slonoviny Somálsko <i>Jižní Súdán</i>	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Afgánistán
2012	Korejská lidově demokratická republika Barmu Írán Súdán Zimbabwe Sýrie	Irák Konžská demokratická republika Libérie Libye <i>Pobřeží slonoviny</i> Somálsko Jižní Súdán	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Guinea Bissau Afgánistán
2013	Korejská lidově demokratická republika Barmu Írán Súdán Zimbabwe Sýrie	Irák Konžská demokratická republika Libérie Libye Pobřeží slonoviny Somálsko Jižní Súdán	Libanon Čína Arménie Ázerbájdžán Středoafriická republika Egypt

Zdroj: Upraveno z Ministerstva průmyslu a obchodu, 2010, 2011, 2012, 2013; Stockholm International Peace Research Institute, 2010, 2011, 2012, 2013

V 2010 bylo zrušeno embargo na Sierra Leone. Naopak bylo uvaleno nové na Somálsko, a Írán z důvodu jaderné činnosti. Posílení regulace došlo v případě Súdánu, kde bylo stanoveno, že žádná ze zbraní nesmí být využita v hlavním městě Dárfúru. K prodloužení a rozvolnění došlo v případě Pobřeží slonoviny, která získala možnost přivážet materiál sloužící

k udržování bezpečnosti v zemi (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2010; Stockholm International Peace Research Institute, 2010).

V roce 2011 bylo uvaleno nové striktní embargo na Sýrii, která potlačovala násilně pokojná povstání a Libyi, jejíž vláda systematicky potlačovala lidská práva. Rozvolněno bylo embargo na Jižní Súdán. Embargo na Afghánistán bylo rozděleno do dvou – jedno bylo speciálně pro Al Kaidu a druhé pro Talibán (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2011; Stockholm International Peace Research Institute, 2011). Ostatní embargo zůstala nezměněna.

V roce 2012 byla nově uvalena restrikce na Guinea-Bissau, uvolněno embargo na Pobřeží slonoviny, které nyní mohou být dodávána vozidla a poskytovány odborné znalosti týkající se bezpečnosti (Stockholm International Peace Research Institute, 2013).

Poslední zpráva vydaná organizací SIPRI hovoří o čtyřech prodloužených embargích v roce 2013 – do Sýrie, Zimbabwe, Pobřeží slonoviny a do Barmy. Rozšířeno bylo další embargo do jmenované Sýrie. A vznikla tři nová embargo – do Somálska, Egypta (na všechnen materiál, který by mohl posloužit k vnitřní represi) a Středoafričké republiky (Stockholm International Peace Research Institute, 2015).

Nejdéle trvajícím embargo jsou čínské, zimbabwské, konžské, korejské, somálské, liberijské, irácké a embargo Pobřeží slonoviny. Ta jsou každoročně, nejčastěji beze změn prodlužována. Zároveň z tabulek vyčteme, že většina embarg je směřována na africký kontinent, asijský ale není příliš pozadu.

Z výše zmíněného textu a tabulek můžeme usoudit, že v případě některých restriktivních embarg, došlo ke snížení vývozu zbraní do rozvojových zemí, v případě, že v předchozích letech byly uskutečňovány vývozy. Embargo na Libyi uvalené v roce 2011 mělo evidentně význam pro český obchod se zbraněmi, protože od daného roku Česká republika žádný vojenský materiál nevyvezla. A stejně tak to bylo i v případě Afghánistánu, na které bylo uvaleno embargo v roce 2011. Zde se ale vyloženě pokles odůvodněný embargem nedal očekávat, protože Česká republika neposkytuje zbraně žádné teroristické organizaci. U dalších restriktivních embarg o poklesu také nemůžeme mluvit, protože ČR do zemí jako je Eritrea, Korejská lidově demokratická republika nebo Somálsko nevyváží. V roce 2008 bylo uvaleno embargo na Sýrii, ale toto embargo pro vývoz Českých zbraní také nebylo klíčové, protože ČR zbraně do této destinace nevyváží od roku 2007.

Můžeme jen spekulovat o tom, jak přesně embarga při každé změně ovlivnila obchod s konvenčními zbraněmi, protože se každoročně mění množství prodejců zbraní a lokality, do kterých jsou rozhodnutí vyvážet zbraně. Například v roce 2013, kdy bylo uvaleno embargo na Egypt, se vývoz zbraní oproti roku 2012 ještě zvýšil.

Kromě embarg existují ještě zákazy na konkrétní druh materiálu – protipěchotní miny a kazetovou munici.

4.2. Zákaz protipěchotních min a kazetové munice

Zákaz protipěchotních min je restriktivním opatřením, jehož součástí je zákaz výroby a skladování min, a odminování – které je nebezpečné a finančně náročné (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 19. 5. 2010a). Součástí jsou samozřejmě zákazy dodávek teroristickým skupinám, ale všem ostatním potenciálním kupcům (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012). Smlouvu podepsalo 160 stran. Úmluva vstoupila v platnost 1. března 1999 a hlavním důvodem, proč došlo k zakazu, bylo zabíjení civilního, nevinného obyvatelstva, stejně jako při zakazu kazetové munice (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 19. 5. 2010a).

Proto se v polovině roku 2008 konala v Dublinu konference, díky níž byla vytvořena mezinárodní regulace zakazující výrobu, používání, skladování a držení kazetové munice. Impulzem byla deklarace z konference o omezení kazetové munice z roku 2007 (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 19. 5. 2010b).

Každá kazetová munice obsahuje stovky malých náloží, které jsou shazovány z letadla (popř. mohou být odpalována i ze zemského povrchu), tím dojde k rozptýlu na velké ploše. A proto není možné zajistit, že se nálože vyhnou nevinným lidem. To je v rozporu s mezinárodním humanitárním právem. Zároveň se může stát, že některé bomby při dopadu nevybuchnou a chovají se pak jako miny. (Cluster munition Coalition, 2009) To se stává u 25% kazetové munice (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2011)!

Tato fakta vedla k vytvoření úmluvy o zakazu, jež vstoupila v platnost v roce 2010, ČR ji ratifikovala v roce 2011 a v platnost v České republice vstoupila 1. března 2012 (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 19. 5. 2010b).

5. Obchod s konvenčními zbraněmi v praxi

Dříve, ještě jako Československá republika jsme byli vysoce závislí na zbrojním průmyslu, který po Sametové revoluci byl významným zdrojem financí – 3% HDP byly právě z tohoto odvětví (Kiss, 1993). Vláda v období našeho posledního československého a prvního českého prezidenta se ale rozhodla vývoz zbraní redukovat, takže v období po roce 1989 výroba zbraní klesla a s ní i počet pracovních míst a zisk. Důvody byly například morální nebo finanční. Další příčinou poklesu byly problémy vzniklé s přeorientováním exportu a výroby na západ, kde byly jiné výrobní technologie, které byly neslučitelné s našimi. Jak ve svém článku *Lost illusions? Defence industry conversion in Czechoslovakia, 1989-92* zmínila Yudit Kissová (1993), pokles prodeje do rozvojových zemí se uskutečnil i z důvodu zvyšování dluhů za prodané zbraně. Od roku 1987 se celkové zisky z prodeje snížily ze 17 miliard Kčs na 4, 5 miliard Kčs v roce 1991 – podle československých zdrojů. Další zdroje citují trochu odlišné číselné údaje.

Prodej konvenčních zbraní do zemí třetího světa (který převažoval) a do Sovětského svazu bylo neskutečné tak rychle nahradit výrobou pro západní země a jen některé rozvojové. Z etických důvodů jsme nechtěli vyvážet do zemí, kde byla potírána lidská práva, a podporovat teroristické organizace v Libyi a Irsku, jako v době, kdy jsme byli součástí Východního bloku (Obuvalin, 1993). Prodej se tak snižoval až do roku 1992 (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007).

Se vznikem České republiky se začala nově vyvíjet i ekonomika, byl nastolen nový systém zahraniční politiky a byly otevřeny nové zahraniční trhy, a i přes cíl Václava Havla se vývoz zbraní od roku 1993 do roku 1994 zvyšoval, následující dva roky klesal (1995, 1996), poté se opět na rok zvýšil (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007). Od roku 1998 do roku 2001 finanční výnosy z obchodu opět klesaly a od roku 2002 docházelo ke zvyšování vývozu – až na výjimky, kdy došlo ke snížení (rok 2005, 2009 a 2011), ale opětovnému navýšení (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

Z dlouhodobého hlediska bychom mohli prohlásit, že export zbraní z České republiky se zvyšuje. Mluvili bychom ale o vývozu všech konvenčních zbraní do všech regionů světa, nikoliv pouze o vývozu do destinací, jimiž jsou rozvojové země. Jak je to s vývozem do zemí třetího světa? A neklesá spíše export do rozvinutých zemí? Následující tabulky by nám měly na vše odpovědět.

Budeme zkoumat konvenční zbraně typu ML 1 – ML 10 (SVM 1 – SVM 10), kromě ML 7, která není konvenční (ale biologickou) zbraní. Zaměříme se na to, jak se mění jejich vývoz v čase a zda se snižuje nebo zvyšuje. Dále do kterých regionů se vyváží nejvíce a jaký materiál se exportuje. Data jsou zpracována pro roky 2012 – 2004, hodnoty vývozu pro rok 2013 nejsou dostupné v plném rozsahu a hodnoty pro rok 2014 jsou pouze z první poloviny. V případě, že bychom taková data použili, došlo by ke zkreslení celého výzkumu. Informace o vývozu konvenčních zbraní starší než z roku 2004 nejsou do výročních zpráv EU zahrnuty a ve výročních zprávách České republiky nejsou opět v dostatečném rozsahu. Dostatečným rozsahem mám na mysli rozdělení vývozu i podle jednotlivých kategorií vyvážených zbraní, abych mohla vybrat pouze údaje ke zkoumaným kategoriím.

Nyní už přejdeme k samotnému výzkumu. Abychom mohli zjistit, k jakým změnám docházelo, bylo nutné vyjmout z evropských výročních zpráv pouze ty informace, které jsou pro nás relevantní a zasadit je pro přehlednost do tabulek. Výsledkem jsou následující dvě (Tabulka 5, Tabulka 6)⁶, ale i všechny ostatní, tabulky. Tabulka 5 a 6 je rozdělena podle regionů a samozřejmě i podle let, ve kterých došlo k daným vývozům. Abychom měli představu i o typu vyvezeného materiálu, najdeme v tabulce pro každý rok i region zkratku vojenského materiálu podle Seznamu vojenského materiálu EU (např. ML 1). Dále si můžete všimnout ještě čísla v závorce, které následuje hned za typem materiálu. Číslo udává počet licencí, které byly v daném roce na daný typ materiálu využity. V případě, že v závorce je otazník, počet licencí nebyl zveřejněn. A nakonec tučně je zaznačena hodnota vyváženého materiálu udávaná v eurech. První tabulka zobrazuje vývozy do všech rozvojových zemí Asie (konkrétní země viz. Příloha 1 nebo odkazy internetových zdrojů pro Výroční zprávy EU od Rady Evropské unie).

⁶ Pro přehlednost v údajích vznikly dvě tabulky – 5 a 6 (menší nahuštění informací). Všechny ostatní tabulky jsou rozděleny dle stejného vzoru. Přičemž první tabulka se vždy zaměřuje na regiony Asie a druhá tabulka na regiony Ameriky, Afriky a Evropy.

Tabulka 5 Export zbraní do Asie

Rok	Střední Asie	Blízký východ	Jižní Asie	SV Asie	JV Asie
2012	ML 1 (4) - 249 411 ML 3 (1) 101 279	M1 (18) - 5 174 812 ML 2 (1) - 786 973 ML 3 (22) - 7 671 602 ML 6 (8) - 2 583 148 ML 8 (3) - 5 328 ML 10 (6) - 41 058	ML 1 (11) - 1 522 338 ML 4 (31) - 192 452 ML 6 (20) - 6 484 519 ML 10 (24) - 6 606 824	ML 1 (5) - 120 824 ML 3 (4) - 83 809 ML 6 (1) - 324 880 ML 10 (6) - 820 361	ML 1 (35) - 3 678 487 ML 2 (4) - 5 258 707 ML3 (19) - 2 668 072 ML 4 (5) - 420 341 ML 6 (7) - 2 316 324 ML 8 (4) - 1 006 997 ML 10 (16) - 11 164 347
2011	ML 4 (1) - 19 309 ML 10 (2) - 199 207	ML 1 (6) - 109 491 ML 3 (?) - 3 216 886 ML 6 (21) - 4 056 611 ML 8 (1) - 2 118 ML 10 (3) - 19 887	ML 1 (6) - 113 436 ML2 (1) - 642 618 ML 3 (3) - 626 593 ML 6 (24) - 12 416 932 ML 10 (29) - 7 004 228	ML 1 (5) - 23 862 ML 3 (2) - 43 495	ML 1 (70) - 8 635 491 ML 3 (15) - 859 997 ML 6 (4) - 789 448 ML 8 (3) - 81 148 ML 10 (12) - 2 711 010
2010	ML 1 (2) - 40 618	ML 1 (11) - 1 504 858 ML 2 (6) - 2 676 947 ML 3 (21) - 15 059 544 ML 4 (4) - 761 149 ML 6 (37) - 7 986 921 ML 8 (2) - 238 379 ML 10 (6) - 144 577	ML 1 (7) - 874 556 ML 3 (6) - 1 459 528 ML 5 (2) - 18 403 ML 6 (18) - 29 433 512 ML 10 (32) - 2 223 015	ML 10 (4) - 910 995	ML 1 (58) - 5 313 185 ML 3 (10) - 250 421 ML 6 (3) - 3 915 347 ML 8 (1) - 195 532 ML 10 (12) - 983 268
2009	ML 1 (2) - 26 357 ML 3 (1) - 263	ML 1 (4) - 261 055 ML 2 (3) - 932 134 ML 3 (10) - 3 011 161 ML 4 (2) - 1 409 105 ML 5 (3) - 442 911 ML 6 (22) - 7 055 043 ML 8 (2) - 78 326 ML 10 (2) - 182 847	ML 6 (17) - 17 313 302 ML 10 (31) - 14 057 181	ML 10 (3) - 9 444	ML 1 (35) - 3 945 676 ML 3 (4) - 310 121 ML 6 (3) - 4 528 208 ML 10 (19) - 1 447 871

2008	ML 1 (1) - 3 665 ML 2 (1) - 49	ML 1 (5) - 96 845 ML 2 (3) - 81 725 ML 3 (8) - 234 783 ML 4 (?) - 193 189 ML 5 (2) - 274 251 ML 6 (15) - 2 443 422 ML 10 (1) - 3 215	ML 1 (3) - 2 434 414 ML 3 (2) - 2 679 704 ML 6 (18) - 22 519 981 ML 10 (11) - 1 266 653	ML 3 (1) - 23 586 ML 8 (1) - 90 749 ML 10 (3) - 381 846	ML 1 (16) - 2 575 854 ML 3 (11) - 928 484 ML 8 (2) - 28 661 ML 10 (9) - 1 439 147
2007	Bez vývozu	ML 1 (5) - 813 324 ML 3 (7) - 2 114 055 ML 5 (1) - 45 781 ML 6 (12) - 5 635 832 ML 10 (3) - 94 237	ML 1 (4) - 651 806 ML 2 (?) - 220 355 ML 3 (3) - 21 986 ML 5 (1) - 38 707 ML 6 (31) - 35 606 793 ML 10 (9) - 4 109 900	ML 1 (2) - 4 121	ML 1 (44) - 3 329 559 ML 2 (2) - 218 747 ML 3 (17) - 726 951 ML 6 (1) - 80 782 ML 8 (1) - 110 875 M 10 (11) - 459 671
2006	ML 1 (3) - 179 000 ML 2 (1) - 30 000 ML 3 (?) - 115 000	ML 1 (4) - 843 000 ML 3 (5) - 82 000 ML 4 (1) - 9 000 ML 5 (?) - 973 000 ML 6 (13) - 2 548 000 ML 8 (3) - 38 000 ML 10 (4) - 305 000	ML 1 (1) - 9 000 ML 3 (3) - 86 000 ML 4 (1) - 129 000 ML 6 (72) - 7 417 000 ML 10 (12) - 767 000	ML 3 (3) - 34 000 ML 10 (?) - 1 166 000	ML 1 (26) - 1 268 000 ML 3 (11) - 225 000 ML 10 (12) - 2 505 000
2005	ML 1 (6) - 28 000 ML 3 (1) - 15 000	ML 1 (7) - 1 584 000 ML 3 (?) - 2 375 000 ML 6 (15) - 1 752 000 ML 10 (5) - 322 000	ML 1 (2) - 3 000 ML 2 (4) - 20 000 ML 3 (18) - 363 000 ML 4 (?) - 100 000 ML 6 (65) - 3 827 000 ML 10 (23) - 575 000	ML 3 (1) - 3 000 ML 10 (5) - 1 841 000	ML 1 (7) - 225 000 ML 3 (5) - 609 000 ML 6 (?) - 2 196 000 ML 8 (1) - 5 000 ML 10 (15) - 1 479 000
2004	ML 1 (2) - 118 000 ML 10 (2) - 130 000	ML 1 (10) - 1 336 000 ML 3 (78) - 663 000 ML 5 (1) - 504 000 ML 6 (9) - 3 219 000 ML 8 (?) - 2 000 ML 10 (8) - 113 000	ML 1 (6) - 1 709 000 ML 3 (7) - 208 000 ML 6 (95) - 17 641 000 ML 10 (8) - 131 000	Bez vývozu	ML 1 (6) - 1 031 000 ML 2 (1) - 256 000 ML 3 (3) - 45 ML 6 (2) - 251 000 ML 8 (1) - 1 000 ML 10 (22) - 1 086 000

Rok	Střední Asie	Blízký východ	Jižní Asie	SV Asie	JV Asie
-----	--------------	---------------	------------	---------	---------

Zdroj: Upraveno z Council; 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011a, 2011b, 2012, 2014

Následující tabulka představuje vývozy do rozvojových zemí oblastí Střední Ameriky, Karibiku, Jižní Ameriky, Afriky a Evropy.

Tabulka 6 Export zbraní do Afriky, Ameriky a Evropy

Rok	Severní Afrika	Subsaharská Afrika	Střední Amerika a Karibik	Jižní Amerika	Evropa
2012	ML 6 (5) - 9 719 968 ML 10 (7) - 9 889 723	ML 1 (1) - 198 065 ML 2 (?) - 2 367 068 ML 3 (?) - 64 683 ML 6 (3) - 1 548 717 ML 8 (?) - 23 019 ML 10 (6) - 1 723 155	ML 1 (14) - 867 222 ML 10 (2) - 115 564	ML 1 (13) - 38 927 ML 6 (2) - 2 555 150 ML 8 (1) - 226 995	ML 1 (14) - 574 516 ML 2 (5) - 1 140 551 ML 3 (16) - 1 667 157 ML 4 (5) - 273 831 ML 6 (?) - 333 315 ML 8 (7) - 84 724 ML 10 (15) - 1 362 813
2011	ML 3 (?) - 278 924 ML 6 (8) - 9 019 315 ML 10 (7) - 11 642 737	ML 1 (8) - 63 369 ML 3 (7) - 1 129 207 ML 6 (2) - 81 331 ML 10 (11) - 446 457	ML 1 (9) - 291 339 ML 3 (5) - 133 060	M1 (7) - 75 911 ML 3 (3) - 349 714 ML 6 (1) - 296 923	ML 1 (9) - 118 508 ML 2 (8) - 314 249 ML 3 (12) - 1 457 333 ML 4 (4) - 217 755 ML 6 (6) - 5 955 141 ML 8 (1) - 90 M 10 (?) - 2 991 557
2010	ML 6 (2) - 7 297 346 ML 10 (6) - 2 070 513	ML 1 (7) - 218 394 ML 2 (?) - 194 574 ML 6 (4) - 115 396 ML 10 (7) - 787 361	ML 1(7) - 1 530 791 ML 3 (7) - 1 204 050	ML 1 (4) - 131 621 ML 3 (5) - 91 474 ML 6 (3) - 294 885 ML 8 (2) - 135	ML 1 (?) - 887314 ML 2 (2) - 806 603 ML 3 (?) - 1 776 490 ML 4 (5) - 2260700 ML 6 (2) - 5 234 986 ML 8 (?) - 212 423 ML 10 (8) - 3 434 626
2009	ML 5 (?) - 61 455 ML 6 (9) - 4 626 398 ML 10 (4) - 1	ML 1 (3) - 168 201 ML 3 (12) - 709 672	ML 1 (5) - 287 664 ML 3 (1) - 8 ML 4 (1) - 253	ML 1 (3) - 4 580 ML 3 (2) - 1 015 237 ML 4 (1) - 92	ML 1 (2) - 709194 ML 2 (2) - 984 036

	786 639	ML 4 (8) - 1 130 941 ML 6 (?) - 42 326 ML 10 (3) - 8 915	349	ML 6 (5) - 6 336 926 ML 8 (1) - 176 166	ML 3 (13) - 246 891 ML 6 (5) - 1 571 042 ML 8 (2) - 69051 ML 10 (14) - 1025550
2008	ML 5 (2) - 575 619 ML 6 (4) - 8 710 300 ML 8 (1) - 41 408 ML 10 (5) - 8 032 703	ML 1 (3) - 105 712 ML 3 (2) - 3 814 ML 6 (3) - 5 213 313 ML 8 (1) - 26 391 ML 10 (1) - 114 019	ML 1 (10) - 3 006 879 ML 6 (?) - 48 383	ML 1 (2) - 41 614 ML 3 (4) - 208 342 ML 6 (1) - 162 971 ML 8 (1) - 742 338	ML 1 (1) - 1 ML 3 (17) - 1 864 326 ML 4 (4) - 9 959 389 ML 5 (2) - 1 124 109 ML 6 (?) - 1 175 160 ML 8 (3) - 101 785 ML 10 (?) - 789 941
2007	ML 1 (?) - 222 978 ML 6 (2) - 1 978 820 ML 10 (2) - 1 864 743	ML 1 (1) - 33 609 ML 2 (?) - 3 377 ML 3 (3) - 10 126 ML 6 (3) - 2 270 357 ML 10 (6) - 181 083	ML 1 (5) - 533 047 ML 3 (?) - 264 952 ML 6 (1) - 186 118	ML 1 (5) - 267 436 ML L3 (4) - 56 354 ML 8 (4) - 47 838	ML 1 (5) - 67 782 ML 2 (1) - 311 207 ML 3 (7) - 5 561 433 ML 4 (3) - 72 806 ML 5 (2) - 231 222 ML 6 (2) - 4 004 226 ML 8 (2) - 146 774 ML 10 (19) - 1 081 636
2006	ML 10 (4) - 1 042 000	ML 1 (1) - 24 000 ML 6 (1) - 606 000 ML 10 (10) - 640 000	ML 1 (2) - 221 000	ML 1 (8) - 427 000 ML 3 (3) - 200 000	ML 2 (1) - 1 044 000 ML 3 (4) - 892 000 ML 4 (?) - 17 000 ML 5 (1) - 170 000 ML 6 (6) - 4 867 000 ML 8 (2) - 55 000 ML 10 (9) - 1 014 000
2005	ML 3 (1) - 362 000 ML 10 (5) - 2 196 000	ML 1 (4) - 237 000 ML 3 (3) - 57 000 ML 6 (1) - 743 000 ML 10 (5) - 536 000	ML 1 (3) - 1 333 000 ML 3 (2) - 117 000	ML 1 (8) - 1 796 000 ML 2 (1) - 4 000 ML 6 (1) - 106 000	ML 1 (2) - 88 000 ML 2 (3) - 644 000 ML 3 (17) - 1 256 000 ML 4 (4) -

					220 000 ML 6 (3) - 2 325 000 ML 8 (4) - 143 000 ML 10 (16) - 1 661 000
2004	ML 3 (1) - 199 000 ML 6 (?) - 331 000 ML 10 (11) - 5 383 000	ML 1 (5) - 252 000 ML 3 (1) - 1 000 ML 6 (3) - 322 000 ML 10 (8) - 407 000	ML 1 (4) - 203 000 ML 10 (1) - 9 000	ML 1 (6) - 1 420 000 ML 3 (4) - 5 000	ML 1 (?) - 62 000 ML 2 (1) - 128 000 ML 3 (8) - 2 055 000 ML 4 (1) - 35 000 ML 8 (2) - 145 000 ML 10 (10) - 675 000
Rok	Severní Afrika	Subsaharská Afrika	Střední Amerika a Karibik	Jižní Amerika	Evropa

Zdroj: Upraveno z Council; 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011a, 2011b, 2012, 2014

Z tabulek je patrné, že nejčastěji vyváženým materiálem je materiál ML 1 a ML 3, ty se vyváží téměř každý rok do každého regionu (hlavně v případě ML 1).

Je jistě zajímavé zmínit, že největšími rozvojovými dovozci materiálu z České republiky jsou například Mexiko, Brazílie, Kolumbie, Indie, Čína, Alžírsko nebo například Egypt. A nemůžeme rozhodně opomenout ani Vietnam, Brazílii, Etiopii nebo Tunisko. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012)

Protože Tabulka 5 a 6 nás zahrnují mnoha čísla, vytvořila jsem následující tabulky, které nám pomohou se v nich zorientovat. V tabulce č. 7 a 8 můžeme pozorovat změny vývozu materiálu do jednotlivých regionů celkově (pro materiál ML 1 – 6 a 8 – 10). Čísla jsou hodnoty vyvezeného materiálu z České republiky v eurech. Tučně zaznačená čísla jsou hodnotově nejvyšší vývozy v regionech a kurzívou jsou zaznačené nejnižší. Aby bylo hned na první pohled patrné, zda dochází ke snižování, nebo zvyšování vývozu, byly vytvořeny ještě tabulky č. 8 a 9, které graficky znázorňují změnu.

Tabulka 7 Hodnoty vývozu do regionů Asie (v eurech)

Rok	Střední Asie	Blízký východ	Jižní Asie	SV Asie	JV Asie
2012	350 690	16 262 921	14 806 133	1 349 874	26 513 275
2011	218 516	7 404 993	20 803 807	67 357	13 077 094
2010	40 618	28 372 375	34 009 014	910 995	10 657 753
2009	26 610	13 372 582	31 370 483	9 444	10 231 876
2008	3 714	3 327 430	28 900 752	496 181	4 972 146
2007	<i>Bez vývozu</i>	8 703 229	40 649 542	4 121	4 926 585
2006	324 000	4 798 000	8 408 000	1 200 000	3 998 000
2005	43 000	6 033 000	<i>4 888 000</i>	1 843 000	4 514 000
2004	248 000	5 837 000	19 689 000	<i>Bez vývozu</i>	<i>2 625 045</i>

Zdroj: Upraveno z Council; 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011a, 2011b, 2012, 2014

Tabulka 8 Hodnoty vývozu do regionů Ameriky a Afriky (v eurech)

Rok	Severní Afrika	Subsaharská Afrika	Střední Amerika a Karibik	Jižní Amerika	Evropa
2012	19 609 691	5 924 707	982 786	2 821 072	5 436 907
2011	20 940 976	1 720 364	424 399	722 548	11 054 633
2010	9 367 859	1 315 725	2 734 841	518 115	14 613 142
2009	6 474 492	2 060 055	541 021	7 533 001	4 605 764
2008	17 360 030	5 463 249	3 055 262	1 155 265	13 890 602
2007	4 066 541	2 498 552	984 117	<i>371 628</i>	11 477 086
2006	<i>1 042 000</i>	1 270 000	221 000	627 000	8 059 000
2005	2 558 000	1 573 000	1 450 000	1 906 000	6 337 000
2004	5 913 000	<i>982 000</i>	<i>212 000</i>	1 425 000	3 100 000

Zdroj: Upraveno z Council; 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011a, 2011b, 2012, 2014

Tabulka 9 Hodnoty vývozů do regionů Asie (v eurech) graficky

Rok	Střední Asie	Blízký východ	Jižní Asie	SV Asie	JV Asie
2012	↑	↑	↓	↑	↑
2011	↑	↓	↓	↓	↑
2010	↑	↑	↑	↑	↑
2009	↑	↑	↑	↓	↑
2008	↑	↓	↓	↑	↑
2007	↓	↑	↑	↓	↑
2006	↓	↓	↑	↓	↑
2005	↑	↑	↓	↑	↓

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě Tabulky 7

Tabulka 10 Hodnoty vývozů do regionů Ameriky a Afriky (v eurech) graficky

Rok	Severní Afrika	Subsaharská Afrika	Střední Amerika a Karibik	Jižní Amerika	Evropa
2012	↓	↑	↑	↑	↓
2011	↑	↑	↓	↑	↓
2010	↑	↓	↑	↓	↑
2009	↓	↓	↓	↑	↓
2008	↑	↑	↑	↑	↑
2007	↑	↓	↑	↓	↑
2006	↓	↓	↓	↓	↑
2005	↓	↑	↑	↑	↑

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě Tabulky 8

Z tabulek je zřejmé, že nedocházelo v jednotlivých regionech ani ke snižování, ani ke zvyšování exportu zkoumaného materiálu *dlouhodobě*, spíše se fáze střídaly. Jen v regionu JV Asie docházelo ke zřetelnému zvyšování vývozu a stejně tak ve střední Asii. Celkově častějším jevem však bylo zvyšování (44x) než snižování (28x) vývozu.

V Tabulce 11 můžeme porovnat, jak se liší vývoz materiálu kategorie 1 – 6 a 8 – 10 do rozvojových a rozvinutých zemí. Nejvyšší vývoz pro období zkoumaných dat je označen tučně.

Tabulka 11 Vývoz do rozvojových a rozvinutých zemí

ROK	Rozvinuté země	Rozvojové země	Celkem
2012	127 746 473	94 058 056	221 804 529
2011	83 371 574	76 434 687	159 806 261
2010	88456593	102 540 437	190 997 030
2009	69 462 921	76 225 328	145 688 249
2008	25 278 505	78 624 631	103 903 136
2007	40 662 024	73 681 401	114 343 425
2006	32 259 000	29 947 000	62 206 000
2005	34 402 000	29 302 000	63 704 000
2004	24 717 000	40 031 045	64 748 045
2012 - 2004	526 356 090	600 844 585	1 127 200 675

Zdroj: Upraveno z Council; 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011a, 2011b, 2012, 2014

Jak můžeme vidět v Tabulce 11, vývoz do rozvojových zemí se hodnotově z dlouhodobého hlediska zvyšuje. V roce 2004 byla hodnota vyvezeného materiálu 40 031 045 eur a v roce 2012 je to už 94 058 056 eur. To je více než dvojnásobek. Nedochozí sice k neustálému nárůstu, jsou i roky, kdy došlo ke snížení vývozu, ale to nemění nic na faktu, že vývoz se z dlouhodobého hlediska zvyšuje. V porovnání s vývozem do rozvinutých zemí byl vývoz do rozvojových zemí pětkrát nižší - a to v letech 2012, 2011, 2010, 2006 a 2005; a čtyřikrát vyšší - v letech 2009, 2008, 2007 a 2004. Pro větší přehlednost je níže Tabulka 12, která značí vývoz podílově.

Tabulka 12 Vývoz do rozvinutých a rozvojových zemí podílově

Rok	Rozvinuté země	Rozvojové země
2012	57, 594 %	42, 405 %
2011	52, 170 %	47, 829 %
2010	46, 313 %	53, 686 %
2009	47, 679 %	52, 320 %
2008	24, 328 %	75, 671 %
2007	35, 561 %	64, 438 %
2006	51, 858 %	48, 141 %
2005	54, 002 %	45, 997 %
2004	38, 174 %	61, 825 %
2012 - 2004	46, 695 %	53, 304 %

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě Tabulky 11

Nejvýraznější rozdíl mezi dovozy do rozvojových a rozvinutých zemí byl v roce 2008, kdy rozvojové země převažovaly a měly svůj nejvyšší podíl na dovozu za zkoumané období (čísla tučně). V roce 2012 měly svůj nejvyšší podíl rozvinuté země (čísla kurzívou), ale rozdíl nebyl tak vysoký, jako v případě prvním. Pokud sečteme veškeré vývozy rozvojových zemí z let 2004 až 2012 a stejně tak rozvinutých a převedeme je také na procenta, vychází nám poměrně zajímavá čísla. Pokud zaokrouhlíme na jedno desetinné místo, vyjde nám 46, 7 % (rozvinuté) a 53, 3 % (rozvojové země). Čísla samozřejmě opět ukazují podíl vývozu mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, přičemž hodnota vývozu je celkově téměř totožná. Jedná se sice o vývoz pouze z dlouhodobého hlediska a nebereme v potaz různé hodnoty vyváženého vojenského materiálu a změny kurzu eura v čase, ale výsledek mi přijde více než zajímavý.

V krátkosti si nyní shrneme, k jakým závěrům jsme dospěli. Celkové hodnoty za vyvezený materiál do rozvojových zemí se stále zvyšují. V případě, že dojde ke krátkodobému snížení, následně dojde k opětovnému zvýšení, takže se hodnota vyvezeného materiálu v roce 2004 výrazně liší od hodnoty z roku 2012. Více než dvojnásobně. A pokud sečteme veškeré vývozy rozvojových a rozvinutých zemí, vývoz je rozdělen téměř na dvě poloviny.

Nejčastěji požadovaným materiálem je ML 1 - zbraně s hladkým vývrtem ráže 20 mm a menší, zbraně s drážkovanou hlavní ráže 12,7 mm a menší a další; a ML 3 - střelivo, zařízení k zážehu rozněcovačů a speciálně konstruované součásti pro zbraně ze SVMe 1 a 2. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2009)

Závěr

Český obchod s konvenčními zbraněmi v dnešní době ošetřuje mnoho regulací. Nejdůležitějšími z nich jsou Kodex chování Evropské unie, respektive Společný postoj z roku 2008, Dokument OBSE, Společný postoj Rady 2003/468/SZBP, ATT, Wassenaarské ujednání, embarga a zákazy prodeje konkrétních konvenčních zbraní – kazetové munice a protipěchotních min, které se dříve využívaly bez ohledu na ztráty na životech civilistů. Zabývají se kritérii pro vývoz zbraní do rozvojových zemí (Kodex), označováním zbraní, které je důležité pro jejich dohledatelnost (Dokument OBSE), kontrolou zprostředkovatelů (Postoj z roku 2003), globálním sjednocením kontroly prodeje zbraní (ATT) a kontrolou přepravy zbraní (WA). Embarga jsou sama o sobě také regulací, ale odlišnou. Jedná se o regulace, které se mohou s průběhem událostí kdykoliv během roku měnit. Vztahují na vojenský materiál sepsaný ve Společném seznamu vojenského materiálu. Jak embarga, tak zákazy usnadňují práci ministerstvům, která nemusejí přezkoumávat žádosti, které jsou v rozporu se jmenovanými embargy a zákazy.

Podle jmenovaných regulací exportu zbraní ministerstva České republiky – MZV ČR, MPO, MV ČR a MO ČR – rozhodují o udělení povolení vývozu, nebo jeho zamítnutí. Žádná ze zbraní nesmí být vyvezena do země, na kterou je uvaleno embargo, stejně tak je tomu v případě obchodníka, na kterého je uvaleno embargo. Každá žádost je posuzovaná osmi kritérii z Kodexu chování EU. Nesmí být vyvezen zakázaný materiál, nebo neoznačený materiál, materiál od prodejce, který nevlastní povolení, nebo jehož licence a povolení nebyla vydaná na materiál, který se snaží vyvézt. V případě potřeby dochází ke konzultaci s Evropskou unií. Dodržování rozhodnutí ministerstev je kontrolováno Celní správou, která aktivně spolupracuje se jmenovanými ministerstvy.

Zda dochází k nárůstu vývozu konvenčních zbraní i do rozvojových zemí a ne jen celkově do světa, jsme zjistili v poslední kapitole práce díky údajům z výročních zpráv Evropské unie, která čerpá z informací poskytovaných Českou republikou. Zabývali jsme se konvenčními zbraněmi kategorie ML 1 – 6 a ML 8 – 10. Z výzkumu vyplynulo, že k nárůstu vývozu zkoumaných konvenčních zbraní z dlouhodobého hlediska opravdu dochází. Výjimkou jsou roky 2011 nebo 2008, kdy došlo k poklesu hodnoty vyvezeného materiálu Českou republikou do rozvojových regionů. Po sečtení všech vývozů zbraní za všechna období pro rozvojové i rozvinuté země a převedením na procenta jsme zjistili, že vývoz zbraní do rozvojových regionů je 53, 304 ku 46, 695. To dokazuje, že vývozů do rozvojových zemí za zkoumaná

období, bylo hodnotově o 6,6 % více. V roce 2008 došlo k podílově nejvyššímu vývozu pro země třetího světa - 75,671 ku 24,328. V tomto případě je vidět markantní rozdíl mezi exporty. V případě roku 2012, kdy došlo k podílově nejvyššímu vývozu do rozvinutých regionů z České republiky, byl rozdíl mezi podíly znatelně menší. Podíl rozvojových zemí byl 42,405 ku 57,594 pro rozvinuté země.

I přes zvyšující se dlouhodobé vývozy zbraní, a to i do subsaharské Afriky, Lamb Guy a Dye Dominique (2009) ve svém článku zmiňují, že jedním z důsledků kontrolních režimů bylo snížení hlavních ozbrojených konfliktů na Africkém kontinentě – v Kongu, Somálsku, Středoafričské republice, Pobřeží slonoviny, a dalších. Jak je tomu i v ostatních regionech? A jsou regulace exportu zbraní dostatečně efektivní? I takovéto otázky mohou být námětem k další práci.

Zdroje

Elektronické zdroje:

Celní správa České republiky. *Sankce (společná zahraniční a bezpečnostní politika)* [online]. 2009 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Documents/sankce_cs.pdf

Cluster munition Coalition. *What is a Cluster Bomb? | Cluster bombs | CMC* [online]. 2009 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.stopclustermunitions.org/en-gb/cluster-bombs/what-is-a-cluster-bomb.aspx>

Council. Seventh Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2005 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Seventh.pdf

Council. Eighth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2006 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Eighth.pdf

Council. Ninth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2007 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Ninth.pdf

Council. Tenth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2008 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Tenth.pdf

Council. Eleventh Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2009 [cit. 2015-03-15].
Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Eleventh.pdf

Council. Twelfth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2011a [cit. 2015-03-15].
Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Twelfth.pdf

Council. Thirteenth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2011b [cit. 2015-03-15].
Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/EU_Annual_Report_Thirteenth.pdf

Council. Fourteenth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2012 [cit. 2015-03-15].
Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/eu_annual_report_fourteenth.pdf

Council. Fifteenth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment. *Official Journal of the European Union* [online]. 2014 [cit. 2015-03-15].
Dostupné z:

http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/EU_reports/eu_annual_report_fifteenth.pdf

ČČK - mezinárodní humanitární právo. *Český červený kříž* [online]. 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp.aspx>

Česká republika. Akty přijaté na základě hlavy V smlouvy o EU: Společný postoj rady 2008/944/SZBP ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. *Úřední věstník Evropské unie* [online]. Brusel, 13. 12. 2008 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/363582/SP_944_cz_LexUriServ.pdf

Česká republika. Zákon č. 38/1994 Sb. *Sbírka zákonů Česká republika* [online]. 1994 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-38>

Česká republika. Zákon č. 220/2009 Sb. *Sbírka zákonů Česká republika* [online]. 1994 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCgQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fsb066-09-pdf.aspx&ei=cSzaVLzsE4L2UueGgIAH&usg=AFQjCNH4BoUL3zcF0Mt4pTDaRg1yTMAzmw&bvm=bv.85464276,d.d24>

KISS, Yudit. Lost illusions? Defence industry conversion in Czechoslovakia, 1989-92. *Europe-Asia studies* [online]. Octobre 1993 [cit. 2014-10-30]. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=892cd9d6-75dd-413c-b180-771bd45f59df%40sessionmgr4003&vid=0&hid=4105&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMTbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&AN=9409090284>

LAMB G., DYE D. African solutions to an international problem: arms control and disarmament in Africa. *Journal of International Affairs* [online]. 2009 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=753957e1-90dc-4018-9efd-8a00c119e5fa%40sessionmgr4003&vid=4&hid=4108&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMTbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&AN=39764456>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Seznam držitelů povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem k 12. 1. 2015* [online]. 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument56926.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v ČR v roce 2007* [online]. 2008 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302933/2007_Kontrola_exportu_MPaO.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2009* [online]. 2010 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2010* [online]. 2011 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://download.mpo.cz/get/35863/57935/614654/priloha005.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2012* [online]. 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Výroční zpráva o kontrole a vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2013* [online]. 2014 [cit. 2015-02-10]. 67 s. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Zahraniční obchod s vojenským materiálem: Legislativa* [online]. 2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument55863.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Základní informace k elektronické Licenční správě* [online]. 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument118765.html>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Zbraně podléhající zákonu o zbraních a podmínky jejich nabytí a držení: Obecné informace* [online]. 2015 [cit. 10. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zbrane-podlehajici-zakonu-o-zbranich-a-podminky-jejich-nabyvani-a-drzeni.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Informace o přístupu České republiky k mezinárodním jednáním k problematice ručních a lehkých zbraní, o vývozu, dovozu a početních stavech zbraní u držitelů zbrojních průkazů a oprávnění na území České republiky za rok 2001* [online]. 2002 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302945/2001_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Informace o přístupu České republiky k mezinárodním jednáním k problematice ručních a lehkých zbraní a o objemu výroby, vývozu, dovozu a početních stavech zbraní u držitelů zbrojních průkazů a oprávnění na území České republiky za rok 2002* [online]. 2003 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302943/2002_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Kontrola exportu v České republice v roce 2003. Kontrola obchodu s vojenským materiálem. Objem výroby, vývozu a dovozu ručních a lehkých zbraní* [online]. 2004 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302941/2003_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *OBSE* [online]. 2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Společná kritéria Evropské Unie uplatňovaná při vývozu vojenského materiálu* [online]. 2009 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbran_i/kodex_chovani_eu_pri_vyvozu_zbrani/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Úmluva o kazetové munici (Convention on Cluster Munitions – CCM) byla iniciována politickou deklarácí přijatou na konferenci o omezení kazetové munice (KM) konané v Oslu ve dnech 22. – 23. 2. 2007* [online]. 2010 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_odzbrojeni/konvencni_zbrane/umluva_o_zakazu.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v České republice v roce 2004*

[online]. 2005 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302939/_2004_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v ČR v roce 2005* [online]. 2006 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302937/_2005_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití v ČR v roce 2006* [online]. 2007 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302935/_2006_Kontrola_exportu_MZV.pdf

Nuclear and Conventional Weapons. *Nuclear and Conventional Weapons | Nuclear Darkness & Nuclear Famine* [online]. 2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.nucleardarkness.org/nuclear/nuclearandconventionalweapons/#11>

Rada Evropské unie. Společný postoj rady 2003/468/SZBP ze dne 23. června 2003 o kontrole zprostředkování obchodu se zbraněmi. *Úřední věstník Evropské unie* [online]. Brusel, 2003 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/363586/brokering_cs_LexUriServ.pdf

Rada Evropské unie. Společný postoj Rady 2008/944/SZBP ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. *Úřední věstník Evropské unie* [online]. 2008 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/kodex_chovani_eu_pri_vyvozu_zbrani/index.html

Rada Evropské unie. Společný vojenský seznam Evropské unie. *Úřední věstník Evropské unie* [online]. 2012 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:085:FULL:CS:PDF>

Rada Evropské unie. *Uživatelská příručka ke Kodexu chování Evropské unie pro vývoz zbraní* [online]. Brusel, 2008 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/363584/Uzivatelaska_prirucka_cs_st07486.cs08.pdf

SANG Ok Lee et al. Export control issues on strategic items: International law perspective and effective implementation. *Actual problems of economics* [online]. 2011 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=cbfe3b21-a022-4e4c-8cbf-0bd56e4f4706%40sessionmgr112&vid=28&hid=112>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2006* [online]. 2006 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/2006>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2007* [online]. 2007 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/2007>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2009* [online]. 2009 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/developments-in-2009>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2010* [online]. 2010 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/developments-in-2010>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2011* [online]. 2011 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/developments-in-2011>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2012* [online]. 2012 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/developments-in-2012>

Stockholm International Peace Research Institute. *Developments in 2013* [online]. 2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/developments-in-2013>

SUZETTE R. Grillot. Global Gun Control: Examining the Consequences of Competing International Norms. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations* [online]. October-December 2011 [cit. 2014-10-30], Vol. 17, No. 4, pp. 529-555. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=670c8d65-8307-4e75-8b37-0c35d6db1079%40sessionmgr4004&vid=3&hid=4102>

United Nations. *Unanimously Adopting Resolution 2198 (2015), Security Council Renews Arms Embargo, Related Sanctions on Democratic Republic of Congo* [online]. 2015 [cit. 2015-13-11]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2015/sc11757.doc.htm>

United Nations Development Programme. *Human development index* [online]. 2010 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

United Nations Development Programme. *Human development reports: Human development index* [online]. 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/data/map>

UN-register: Conventional weapons. *The Global Reported Arms Trade* [online]. 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.un-register.org/Background/Index.aspx>

Knihy:

Dušková L., Harmáček J., Krylová P., Opršal Z., Syrovátka M., Šafaříková S. a kolektiv. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 421 s [cit. 2015-03-30]. ISBN 978-802-4429-489.

Příloha 1⁷ Rozvojové země Asie

Střední Asie	Blízký východ	Jižní Asie	SV Asie	JV Asie
Kazachstán	Egypt ⁸	Afghánistán	Čína	Barma
Kyrgyzstán	Irák	Bangladéš	Mongolsko	Brunej
Uzbekistán	Írán	Bhútán	Severní Korea	Filipíny
Tádžikistán	Izrael	Indie		Indonésie
Turkmenistán	Jemen	Nepál		Kambodža
	Jordánsko	Pákistán		Laos
	Libanon	Srí Lanka		Malajsie
	Omán			Thajsko
	Palestina			Vietnam
	Sýrie			Východ Timor

⁷ Nebyly vypsány rozvojové země Oceánie. Do této oblasti ČR zbraně nevyváží.

⁸ Egypt byl zařazen mezi země Blízkého východu a ne mezi země severní Afriky z důvodu, že ve výročních zprávách EU, ze kterých čerpáme údaje o českých vývozech a které využíváme ve výzkumu, je takto řazen. Bylo jednodušší jeho místo neměnit.

Příloha 2 Rozvojové země Afriky, Ameriky a Evropy

Severní Afrika	Subsaharská Afrika	Střední Amerika a Karibik	Jižní Amerika	Evropa
Alžírsko	Angola	Antigua a Barbuda	Argentina	Albánie
Libye	Botswana	Bahamy	Bolívie	Ázerbájdžán
Maroko	Burkina Faso	Barbados	Brazílie	Bosna
Tunisko	Burundi	Belize	Chile	Bulharsko
	Čad	Dominika	Ekvádor	Černá Hora
	Džibuti	Dominikánská republika	Francouzská Guyana	Gruzie
	Eritrea	Grenada	Guyana	Kosovo
	Etiopie	Guatemala	Kolumbie	Maďarsko
	Gabon	Haiti	Paraguay	Makedonie
	Gambie	Honduras	Peru	Moldavsko
	Ghana	Jamajka	Surinam	Rumunsko
	Guinea	Kostarika	Uruguay	Srbsko
	Guinea - Bissau	Kuba	Venezuela	Turecko
	Jižní Afrika	Mexiko		Ukrajina
	Jižní Súdán	Nikaragua		
	Kamerun	Panama		
	Kapverdy	Salvador		
	Keňa	Svatá Lucie		
	KDR	Svatý Nevis		
	Komory	Svatý Vincent a Grenadina		
	Konžská republika	Trinidad a Tobago		
	Lesotho			
	Libérie			
	Madagaskar			
	Malawi			
	Mali			
	Mauricius			

	Mauritánie			
	Mosambik			
	Namibie			
	Niger			
	Nigérie			
	Pobřeží slonoviny			
	Rovníková Guinea			
	Rwanda			
	Sao Tome a Princův ostrov			
	Senegal			
	Seychely			
	Sierra Leone			
	Somálsko			
	Středoafriká republika			
	Súdán			
	Svazijsko			
	Tanzanie			
	Togo			
	Uganda			
	Zambie			
	Zimbabwe			